ŠTUDENTSKI ČASOPIS

tribuna

3 din ljubljana, 6.3.1978 let.XXVII številka 10

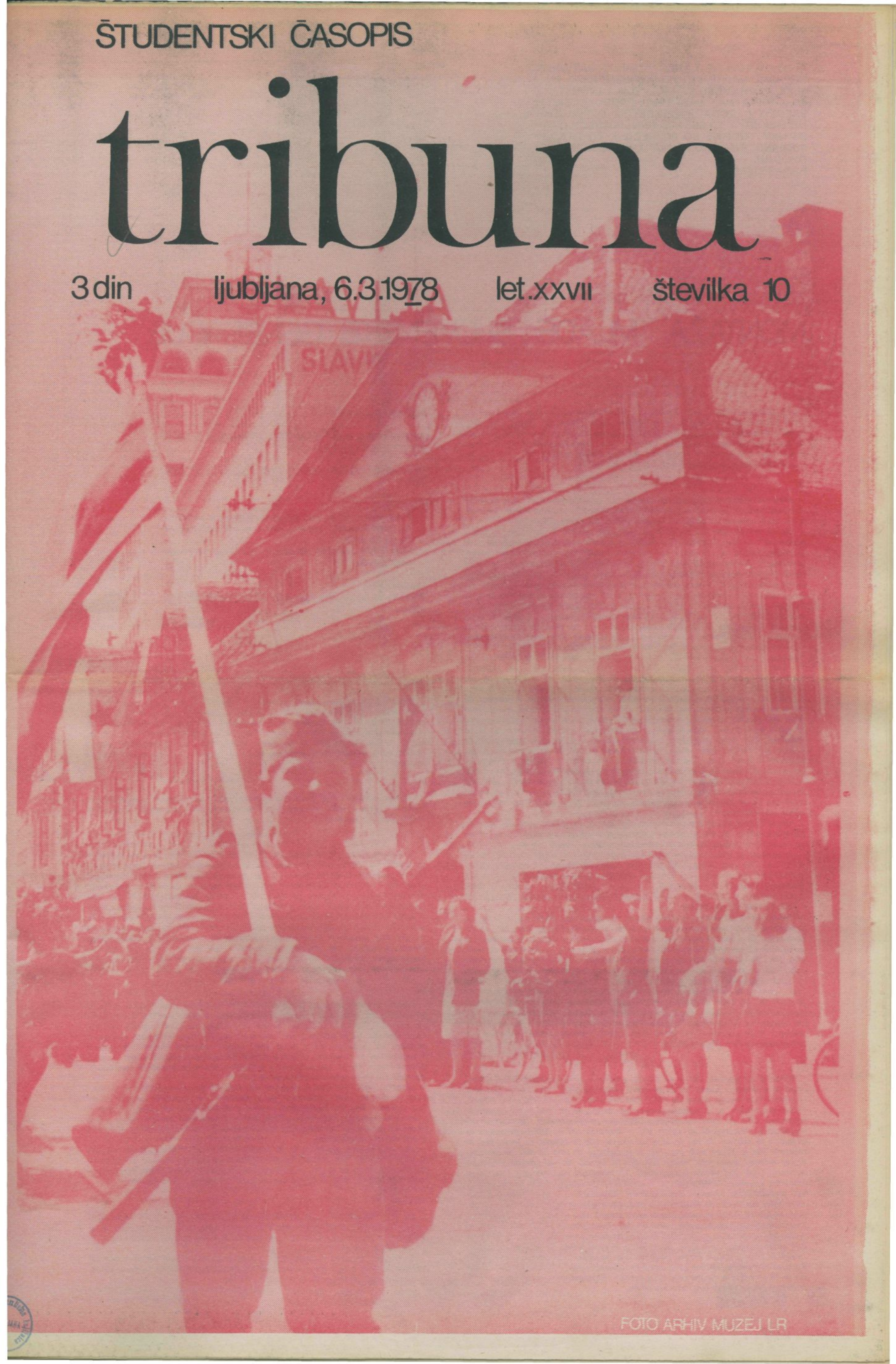

FOTO ARHIV MUZEJ LR

Z DEKRETOM SE LAHKO ADMINISTRATIVNO ODPRAVI NAPRIMER VELIKO ZEMLJIŠKO POSEST, ODPRAVI SE LAHKO VELIKA INDUSTRIJA, PRIVATNA LASTNINA PRODUKCIJSKIH SREDSTEV. TODA Z DEKRETOM ODPRAVITI NEUMNOST – TO SE NAM ŠE NI POSREČILO IN SE NAM TUDI NE BO POSREČILO. TO TRAJA. POSEBNO NEUMNOST NA UMETNIŠKIH PODROČJIH.
HANNS EISLER

MONTAŽA MLADE SLOVENSKE GENERACIJE

I.

17. februarja letos je bila v ljubljanski Operi prireditev ŠKUC-a. Sodelovali so: Emil Filipčič, Marko Derganc, Jure Detela, Janez Trobentar, Zlatko Zajc, mladoletni recitatorji literature Uroša Kalčiča, Iztok Osojnik in še nekateri. O glasbi ne bomo govorili; govorili tudi ne bomo o filmu. Oboje je bilo bolj mašilo, oboje je bilo bolj mimogrede, v mnogočem tudi po zaslugi publike. Govorili tudi ne bomo o realizaciji, organizaciji kot tudi ne o fotografih.

II.

Montaža mlade slovenske generacije je montaža starejše mlajše generacije, je montaža ljudi, ki so v večini primerov nekam zamudili, se nekje držali ob strani, ko so drugi njihovih let ustvarjali kulturo „mlade slovenske generacije".

Ne bi se ustavljali pri datumih in letih, gre namreč za nekaj več: „mlajša generacija", ki smo jo gledali in poslušali, je namreč generacija, ki ne le da se ni uveljavila takrat, ko bi lahko upravičeno zavzela vlogo ali del vloge „mlade generacije", marveč se od tedaj aktivne generacije tudi ni ničesar naučila. Kako lahko drugače razumemo jamranje o „humanizmu", „resnici" ipd., to subkulturo podstrešnih filozofov – samorastnikov, ki izvijejo vse iz svoje pameti? Vedno več je teh mladih mislecev, ki vse ugotavljajo sami, vse prično od začetka in sami kopljejo temelje Metalki, ki že stoji. Očitno se niso naučili ničesar, ker se nikoli niso učili. Takrat, ko naj bi se učili, so se ukvarjali bogve s čim, sedaj pa svoje „resnice" proglašajo za po njih „odkrite" resnice, ne vedo pa, da so bile že povedane, že kritizirane in že zavrnjene. (Mimogrede: to je le še ena posledica popolne teoretske praznine, v kateri vsa ta literatura nastaja.)

Poseben slučaj predstavlja 11. teza o Feurbachu, oziroma njena udejanitev po na odru navzočih in rjovečih Osojniku, Saksidi, dveh nakajenih dekletih, trobečemu poetu in še enem individuumu. Ne slepimo se, vse skupaj je šala, vse skupaj je hec in vse skupaj je blef. Z odra lahko rjoveče citiramo Marxa, Hitlerja ali Ivačiča, v hropečem rjovenju je na videz vse približno ista stvar. A gre zato, da vse le ni rjovenje in da vse le ni ista stvar. Z naše spolitizirane pozicije, ki v vsakem grmu vidi zlodeja, ki sploh ne razume „heca", moramo reči, da ima Marxova teza še kako velik smisel, toda smisel, ki ga nastopajoči očitno ne poznajo in ne razumejo, kajti zanje je to štos, ne le to: oni so tisti, ki bodo spreminjali, na katerih leži bridka peza usode, da se polotijo naloge, ki jo je postavil Marx. Spreminjali bodo svet. Tega se lotevajo s hropenjem v trobilo, s hropečim rjovenjem v mikrofon, s praskanjem strun kitare in praskanjem loka po vijolini (oboje pretirana izraza, bilo je še mnogo huje). To je zanje spreminjanje sveta, kot sta spreminjanje sveta odsotni in ekstazo doživljajoči dekleti v ozadju. Nedvomno radikalna in revolucionarna sprememba, ki bo iz disco klubov naredila nove revolucionarne centre.

Vse se seveda konča kot orgiastičen ples, kjer so fantje sami sebi všeč in se ne morejo zadržati, da ne bi pokazali veselja nad svojim „uspehom", nad svojo revolucionarno animacijo, ki je tako prevzela publiko. Svoje k svojemu.

A povedati je treba sledeče: TO DA STE NEVEDNI NI OPRAVIČILO, TO JE KRIVDA. TO DA JEMLJETE MARXA KOT ŠTOS IN DA POLEG TEGA VERJETNO CELO MISLITE, DA STE STORILI NEKAJ MOGOČNEGA, TO JE REAKCIONARNO DEJANJE, KI RAZKRIVA, DA STE LUMPENPROLETARIAT MLADE GENERACIJE IN SI ZATO NIKAR NE LASTITE NJENEGA IMENA.

Lahko bi se že enkrat vprašali, kaj je pravzaprav ta „Marx", ki mimogrede predstavlja tudi teoretsko osnovo družbe, v kateri živimo kot ta „mlada generacija" in v čem se razlikuje od drugih „filozofov", v čem je ta razlika, ki je omogočila njegov vpliv na polovici sveta. Za vas pa je očitno vse skupaj en velik štos, tako kot je bil to štos za veliko večino publike. Vse je bila ena krasna velika šala. Toda ne zavedate se – in rekli boste, da seveda ni tako, da je čisto drugače, da tako niste mislili – kako prekleto resen je ta štos, kako daljnosežne posledice ima – tudi za vas same – in na kakšno mesto vas postavlja. Paradoks vsega skupaj je tudi to, da taisti izvrševalec Marxovega testamenta opravči ŠKUC zaradi ekscesov Emila Filipčiča. V njegovi podzavesti nedvomno tiči drobna zavora, ki mu šepata, da je dovoljena kretenska zabavica, da se to „sme", da pa je ono „drugo", ki se „ne sme": da imajo lahko „resne" besede „resne" posledice". S tem prehajamo na naslednjo točko.

III.

Nikar se ne slepimo: šlo je za zabavo. Lahko da so bili nameni ŠKUC-a lepi, dobri in v skladu z vsem, kar bi se lahko lepega spomnili, tako kot je bilo to s primerom Kulturnega dneva na Filozofski fakulteti. Kdo jim lahko kaj očita? Delajo amatersko, to je njihova dobra volja in morda res niso krivi, četudi so odgovorni. Šlo je torej za zabavo. Zabavala se je publika, zabavali so se nastopajoči, nastopajoči so sploh bili – oziroma naj bi bili – predvsem in izključno le zabavni. In ker je torej vse skupaj bila le zabava, so se vsi tudi le zabavali. Vse je bil en velik hec, hec, ki je pokazal, da smo na tleh, da nimamo skoraj ničesar razen šale, nekaj parodije in konec. Da se „mlada slovenska generacija" (ali vsaj večina nastopajočih 17. februarja) zadovoljuje s štosi, ki jo ohranjajo v njenem varnem svetu in ji ga slajšajo ter lajšajo. Edina izjema je bil v tem pogledu (kdo bi lahko imel kaj proti Dergancu? – a to ni tisto o čemer govorimo) nastop Emila Filipčiča, ki pa so ga njegovi sodrugi z družnimi močmi odvlekli z odra, kajti saj veste, „povedal je preveč, tega se pa ne sme". Lahko da to drži, kajti glavnega baje sploh nismo slišali. Toda Filipčič je bil edini, ki je imel komu kaj povedati in to povedati iz sebe, povedati angažirano, čeprav lahko da tudi zmotno, napačno in sploh neprimerno. Njegovi kolegi so se seveda tega tudi zavedli in so ga potegnili z odra, šlo je namreč, povejmo to še enkrat, le za zabavo, šlo je za razvedrilo mladine v teh mrkih februarskih dneh, mladine, katerih manjši del je bil na odru in mnogo večji del v dvorani. Nastopajoči so torej dali to, kar je publika želela, pa če se tega zavedajo ali ne.

POZOR! POZOR!

ŠTUDENTSKI LIST TRIBUNA OBJAVLJA 5 (PET) PROSTIH DELOVNIH MEST

STALNIH HONORARNIH PRODAJALCEV TRIBUNE

POGOJI:
Prodajalci morajo biti študenti. Morajo se obvezati, da bodo prodali najmanj 500 izvodov vsake številke, ki bo izšla.
OD: 1.000 dinarjev na mesec + 1 dinar od prodanega izvoda

Stanovanj ni!
Prijavite se lahko vsak dan od 9.00 do 13.00 na uredništvu.

Uredništvo

Tako lahko tudi razumemo opravičilo I. Osojnika o grehu Emila Filipčiča (Da boste vedeli o čem govorimo: Filipčič je govoril, potem je začel govoriti to, kar je obljubil da ne bo, tisto kar je rekel, da bo govoril, tega pa ni, jasno?) Torej mlada slovenska generacija je edinega svojega člana, ki je imel kaj povedati (in kdo ve, kaj je to bilo, slišali smo le začetek in predhodnji „neproblematičen" govor) onemogočila in vsem nam povedala, da ni bil priden, torej, da nas ni hotel le zabavati.

IV.

To torej pomeni: da je ŠKUC vsaj v tej svoji akciji bil predvsem organizator iger v smislu „kruha in iger", da se je izognil redkim kritičnim točkam, ki bi jih lahko njegov program vseboval in

V.

da se vsega tega očitno ne zaveda, da NE VE KAJ POČNE, da ne ve, da je tudi to subverzija – a ne jezika, kulture ali česa podobnega – marveč boja, ki ga vsi vsaj na videz zagotavljamo, da je takšna predstava en korak k ponovni reinkarnaciji umetnika – komika, umetnika – kabaretnega igralca, umetnika – omejenega dvornega norca, predvsem pa Umetnika. Očitno sta tako ŠKUC (ali vsaj nastopajoči) kot publika mislila, da je vse to le zabava, da je vse to strašno „fino" in kako so fino sedeli po ložah, metali denar, kričali in se sploh imeli imenitno. Pa se motijo. S tem znova vzpostavljajo taisto kulturo izbrancev, mistike, privatnih vplivov, kult umetnosti in umetnika kot Umetnika, za katerega je kazalo, da bo morda že odmrl. Vse gre skupaj: po eni strani naj bi imeli absolutno in brezpogojno „svobodo" in „pravice", po drugi naj bi imeli svoje kotičke pomembnosti, izjemnosti in predvsem napihnjenosti.

VI.

Najbolj žalostno pa je to, da se očitno nihče ni ničesar naučil, vse se pričenja od začetka, vse se začenja v tistem živalskem vrtu džungle, v tistem rezervatu, ki mu pravimo „Kultura" in kamor hodimo ob nedeljah na sprehod gledat živali iz varne razdalje. Če je kakšna preveč glasna, jo utišajo druge in se nato posipajo s pepelom ter pokažejo kako bi se žival morala obnašati, da bi bila pridna. Naredimo hec in zapojemo „Filozofi so svet le različno razlagali, na nas je, da ga spremenimo!" In ga spreminjamo s samozadovoljnim freakovskim nastopom, rjovenjem in drgnjenjem ob inštrumente.

Skratka: naša veličastna kultura se obnavlja, sprejema nove člane in to tako med „kulturniki" kot „odjemalci" in „koristniki" „kulturniških uslug". Vsi mi (t. j. nekateri) smo znova posvečeni v vednost, da smo nekaj več, nekaj drugega in s tem nekaj boljšega. Kulturniki „mlade slovenske generacije" oplajajo vrste „stare slovenske generacije" in taisto velja tudi – in še bolj – za samo publiko. (Dvorana je bila več kot razprodana.)

Žalostno je torej predvsem to, da ta generacija – ali del te generacije – oplaja in regenerira tisti del „stare slovenske generacije" kulturnih mož in kulturne publike (saj ravno za to gre, za kulturno publiko), za katere bi želeli, da je nikdar ne bi bilo, ali vsaj, da je ne bi več bilo. (S tem ji seveda ne želimo kar smrti).

VII.

Na vas – ali na nas – je, da pomagamo spreminjati svet, seveda če se za to odločimo. Vendar pa ga vi spreminjate v napačno smer, spreminjate ga (vsaj na tej predstavi) v to, kar je bil nekoč – in mogoče še s tem rečemo veliko preveč in podcenjujemo preteklost.

Spreminjati je treba v drugo smer, a zato je potrebna tudi zavest o tem kaj hočemo, ali vsaj o tem česa nočemo. Zdi se, da nekaterim povsem ugaja to kar je, in si želijo le to, da bi to bilo še bolj to, kar že je.

UREDNIŠTVO

NJIGA KOT ORODJE RAZREDNEGA BOJA ALI NASTOP PROTI STOPU V MARKSISTIČNO FILOZOFIJO

Ob izidu knjige Božidarja Debenjaka Vstop v marksistično filozofijo, ne m spregovoril o njeni vsebini, o njeni strukturi iz dveh razlogov: prvič, ker mi zdi, da je knjiga dovolj pregledna, dovolj jasna, da so problemi, ki jih rksistična teorija mora postavljati, v njej dovolj eksplicirani in se bo adi tega bralec z njo temeljito spoprijel (ta na žalost zelo redka lastnost je obila marsikatero pri nas izdano „marksistično" knjigo, ki je zaradi tega dobila ali na „ljudskosti" ali pa na obsežnosti in sistemskosti) in drugič, r se mi zdi važen nek drug problem, ki se skoraj vedno pojavlja ob izidu rksističnih tekstov pri nas:

Ob vsakem izidu nove knjige se vedno pojavlja vprašanje, kako zvezati o, kar knjiga kot tekst ponuja, s tistim, s čimer se knjiga (njen avtor) oča in z njim bralec, torej z družbeno dejanskostjo, v katero se bo knjiga egrirala ali v tem smislu, da bo to dejanskost cementirala ali pa razdirala. Vprašanje razdiralne dejavnosti neke knjige (to je ta drugi razlog) lahko tavimo vedno in samo takrat, ko imamo opraviti s knjigo z marksistično bino, torej s teorijo, ki v svoji temeljni opredelitvi stoji na poziciji razdi-ja, revolucioniranja obstoječih družbenih odnosov.

Torej nam knjiga, razumljena, predvsem pa uporabljena na ta način, meni predvsem ORODJE RAZREDNEGA BOJA, torej knjiga z MARKSI-ČNO VSEBINO, kot ORODJE RAZREDNEGA BOJA PROLETA-ATA. Šele takšno pojmovanje vloge knjige nam predstavi njeno „vred-st" ali „nevrednost" v boju proletariata (predvsem komunistov kot čel-a oddelka) kot tudi razredno razloži, pojasni odpor proti knjigi z rksistično vsebino in s tem proti marksizmu kot teoriji v celoti (jasno je, obstajajo odpori tudi proti zgoraj omenjenemu pojmovanju knjige oz. je teorije, umetnosti, ideologije, religije itd., kar pa je lahko prav tako vem razredno razložiti že, če upoštevamo, da je marksizem kot revolu-narna teorija proletariata, edina teorija, ki v svoji osnovni poziciji nosi oren zahtevek po takšnem razrednem osmišljanju tako teorije, umet-ti, religije itd.) Eden izmed takih razrednih odporov proti marksizmu je merjen tudi v to, da je marksizem preveč teoretičen, filozofičen in s tem reč odmaknjen, da bi ga razumeli „poprečni Slovenci".

S takšno argumentacijo nam je na predstavitvi knjige B. Debenjaka Vstop rksistično filozofijo postregel tudi tovariš Sterže. Da takšna argumenta-ni nekaj originalnega, se lahko tovariš Sterže prepriča že s prebiranjem emičnega dela K. Korscha Marksizem in filozofija, v katerem avtor po-izira ravno proti tovarišu Ostržku idejno podobnim socialno-mokratičnim ostružkom „marksizma", ki so, če citiramo Korscha vodila filozofiji odtujenemu znanstvenemu pojmovanju marksizma in se postav-a z zaničevanjem vsakršnega filozofskega „mozganja". (podčrtal K. rsch). Tako zanikovanje teoretične, filozofske vrednosti marksizma je eda vodilo po eni strani v zahtevo po brezrazrednem scientizmu, po drugi ani pa v vladavino zdravega človeškega razuma, ki mu Korsch pravi „naj-lši metafizik" in katerega malikovalec je tudi naš tovariš Sterže.

Da je ta metafizika ideološka plat RAZREDNEGA PACIFIZMA II. inter-ionale nasproti vladajočemu kapitalu, menda ni treba povdarjati, še manj je treba dokazati tudi to, da je takšen nedialektičen, nemarksističen nos do teorije dobil svoj dovršeni izraz ravno v znameniti poljudni, ne-ozofski, za „ljudske množice" prirejeni knjigi Kratki kurz VKP (b).

No, da se na koncu zopet povrnemo k našemu ostržku, ki po mojem nju še vedno koraca po njemu priljubljenih širokih cesarskih cestah raj omenjene metafizične tradicije. Seveda za njega zato vsak filozofski, retični VSTOP V MARKSISTIČNO FILOZOFIJO ni zadosten, iz pre-stega razloga, ker mu njegova metafizična misel sili v ODSTOP OD RKSISTIČNE FILOZOFIJE.

Zaradi tega, ker miselnost našega ostržka ni osamljena, ampak živi v ah še mnogih, po njegovih besedah odtujenih filozofih, kot je on in pa di tega, ker so le-ti (odtujeni filozofi namreč) ljudi preveč učili korakati širokih cestah zdravega razuma in premalo po strmih stezah RKSIZMA, je še kako pomembna vsaka marksistična knjiga, kot je npr. Debenjakova.

Kirn Srečo

živi proletarska revolucija

MIT O POCENI ŠTUDENTSKI SOBI

(ALI, KDO ŽIVI NA RAČUN ŠTUDENTOV?)

Ko sem leta 1972. prispel v Ljubljano in se vgnezdil na nekaj kvadratnih metrov sobe v domu FSPN (preostale metre je zasedel cimer), je to stalo 22.000 din. Danes, šest let pozneje, je ta nespremenjena kvadratura vredna skoraj 200 odstotkov več, kar bi me po mnenju nekaterih zlobnežev moralo navdihniti s ponosom, da spim na tako dragem metru; jaz pa kar nekaj penim, namesto da bi bil vesel, da bivam v „poceni" študentskem domu.

Pustimo to, kako je mogoče, da je cena v povprečju vsako leto zrasla za 30 odstotkov, kajti to bi tudi bolj kompetentni težko razložili. Poigrajmo se (če se že nekdo skuša, in to ves čas, poigravati z nami) zgolj z nekaterimi številkami letošnje kalkulacije, katere končna številka, in vzemimo jo tudi kot izhodišče podiranja mita o „poceni" sobi, je naravnost neverjetna (grozljiva, nora . . .). Namreč, soba z dvemi ležišči stane (ekonomska cena), oziroma naj bi po novem stala 265.000 mesečno. Veliko lažje bi razumeli zakaj toliko, če bi pred seboj imeli „Kalkulacijo najemnine za leto 1978" in videli, kaj vse je potrebno za en takšen dom, da se ne podre. Med drugim, citiram: „. . . režijske storitve — popr. (3.918,750), izdel. stor. vzdrž. del. sred. (9.364,260), proizv. stor. pri vzdr. sred. (2.449,07) . . . stro. za strok. literaturo (370.000), električna energija (22,079.010). Opozorili bi predvsem na izredno „razumljivo" izrazoslovje in natančnost kalkulacije, ki je absurd pripeljala celo do 5 par. No, sprejmimo kot žalostno dejstvo, da je vse to nujno potrebno, prav tako osebni dohodki zaposlenih (128 milijonov), pa pogodbene in zakonske obveznosti (5,300.000) . . . kajti, konec koncev, vsako leto je vse dražje, s tem ste sami dobro seznanjeni, in zakaj potem ne bi bili dražji voda, elektrika, mazut . . . Jasno, ker je to kalkulacija so vse te podražitve že zaračunane, čeprav do njih še ni prišlo. Na takšen način pridemo do cene, ki je ne plačujejo, skupaj z vsemi stroški, niti stanovalci dvo ali celo trosobnih stanovanj (mater, bodo veseli, da niso v študentskem domu), do cene, ki je toliko družbeno (ne samo s strani mojih finančnih zmožnosti) nesprejemljiva, da družba nujno intervenira in skupaj še z nekaterimi dejavniki (jih bomo še našteli) zbije ceno na 123.000 (61.000 na posteljo).

Tukaj sem spet jaz, ali vi, na vrsti, da zarjovem, kajti to je 15.000 dražje kot lani, oziroma okrog 33 odstotkov, ali zmanjšan standard za prav toliko, kar štipendije še niso šle gor. Zakaj tako velika podražitev? Kot literaturo lahko spet priporočimo kalkulaciji za leti 1977 in 1978, ki sta, povejmo še to, tako različno delani, da je primerjava ponekod nemogoča. Zanima nas eksterna realizacija, torej sredstva, ki pritekajo od zunaj in gre za prej obljubljene dejavnike: razen dotacije RIS-a še turizem, usluge doma (pralnica . . .), uporabniki . . . Prav pri uporabnikih se začne eden od mističnih zapletov, ki niti ni tako mistično zapleten, kot bomo videli na koncu. Gre za „specifično" situacijo, ker domski kotli grejejo tudi prostore FSPN, VUŠ in srednje politične šole (ta je pri celi stvari ostala brez madežev) in to po nekdaj izmerjeni delitvi: FSPN 30 %, VUŠ 10 % in srednja politična šola 5 %. VUŠ pravi, da nima 10 % površine (ne vem, mogoče ima „9,8 %!? ") in ne želi plačati. FSPN in dom nista še podpisala pogodbe za leto 1977, jasno, tudi plačali niso za preteklo leto (greli so se pa le), ker ne najdeta skupnega jezika. Prav tako nista našla skupnega jezika okrog statusa fakultetnih prostorov (knjižnica, terminal) v domskem poslopju in cene najemnine kvadratnega metra. Ne najdejo skupnega jezika (le kaj so to za eni jeziki?) glede pogodbe za leto 1978. Mimogrede računano gre za milijonske vsote. Ampak, če uporabniki niso poravnali svojih obveznosti do doma, kako pojasniti njegovo poslovanje brez izgub in od kod sredstva za uspešen zaključni račun. Izkaže se, da študentje ves čas krijejo to razliko in pokrivajo tuje obveznosti s svojo najemnino! Razen tega, ker ni pogodbe, kalkulacija nima zaračunanih podražitev uporabnikom na eni strani, na drugi pa so brez pomislekov zaračunane stanovalcem, kar očitno kaže, da je stanovalec dolžan plačati (v nasprotnem ga lahko izselijo!) ostali uporabniki pa ne. Kriteriji obravnavanja enih in drugih niso ravno enaki, kar je najblažje rečeno, nesprejemljivo.

In ko že govorimo o teh zaračunanih „baje" podražitvah (Petrol je šele napovedal), zanimivo je, da kalkulacija ne upošteva „baje" povečanje dotacij RIS-a, kar bi prav tako vplivalo na končno številko. Na tej točki bi nehali z nadaljnjim seciranjem inkriminirane cene, kajti lahko še pridemo do ugotovitve, da bi najemnina morala biti celo manjša kot v preteklem letu. Kar je preveč je preveč.

Težko je sprejemljivo kakršnokoli opravičilo za takšno neodgovorno obnašanje (a videti je, da si nihče ne more natakniti svetniške aureole, čeprav to poskušajo), katerega ceh plačujejo stanovalci doma. Vprašanje pa je, če bo komu in kdaj zastal grižljaj v grlu ob spoznanju, da njegove obveznosti krijejo tisti, ki razpolagajo z najmanj sredstvi?

Senković Zoran

dni.

??

STANLEY MITCHELL

E ZAČENJAJMO OD DOBREGA STAREGA, TEMVEČ OD ABEGA NOVEGA!" (Brecht)

Na koncu „Razgovorov"[1]) Benjamin citira brechtovsko maksi-: „Ne začenjajmo od dobrega starega, temveč od slabega no-a." Isto frazo lahko najdemo v Brechtovem eseju o Lukaču, in kritizira zaradi vztrajne navezanosti na stare mojstre in na „stare re dneve" buržoazne kulture. Lukač postavlja nasproti patri-kemu Thomasu Mannu Kafko, negotovega vizionarja obupa. V zgovorih" se Benjamin in Brecht prepirata okrog Kafke. Brecht ožuje Benjamina, da le-ta podaljšuje Kafkino samomistifikacijo. vendar mora Brecht sem in tja vključiti Kafko med tiste „do-nente obupa", iz katerih se lahko socialistični pisci učijo zaradi ovih inovatorskih literarnih tehnik.

V Kafki je „slab" obup; „novo" pa ni samo tehnika, temveč a percepcije in razumevanje, ki ga vsebuje. Brecht opisuje kino vnanjost kot „moža, ki so ga zgrabila podse kolesa," kot nanjost malega buržuja, „ki jih bo zagotovo dobil v hrbet". Toda ni mali buržuj, ki se obrača k fašizmu, k vodji. Tudi spod kolesa naprej postavlja vprašanja, „je moder". To je, kot pravi Benja-n ob Galy Gay v Brechtovem „Človek je človek", modrost člo-a, „ki pušča protislovja bivanja vstopiti v edini prostor, kjer so ko na koncu koncev razrešena: v človekovem življenju. Kafkini aki so zdrobljeni pod kolesi. Vendar pa spadajo skupaj s Švej-n in Leopoldom Bloomom med potencialno „modre ljudi" abih novih dni". Prav z njimi, žrtvami in naplavinami množične žbe, začenja Brecht. Kjer je Lukač grajal literaturo dvajsetega letja, da ne producira „zaokroženih značajev", je Brecht odvra-, da dehumanizacija ne more biti odpravljena z zapuščanjem ožice, temveč z vključevanjem vanjo. V njegovih rokah kafki-ska žrtev, anonimni K., mali buržuj pod kolesi, postaja chtovski K., zviti Herr Keuner. Podobno zapaža Benjamin o ly Gay: „Človek je človek: to ni zvestoba kateremu koli posa-znemu bistvu njega samega, temveč stalna pripravljenost zapa-novo bistvo." „Slabi novi" dnevi uničujejo osebnost, ustvarjajo nimnost. Brecht in Benjamin začenjata pri anonimnem človeku podžigata njegovo prožnost, tako da lahko „težka stvar" da pot. da zaradi njune bojazni pred novo mračno dobo mislita v per-ktivi, ki gre onstran trenutnega razrednega boja, da bi usmerila socialne boje človeštva, kjer so kvalitete, kot sta zvitost in oživost, bolj pomembne od heroizma. Brechtova drama in po-a predstavljata vademekum za temne čase. Njegovi „junaki" so ajdljiva, duhovita ničeta.

Odlomek iz uvoda v knjigo Walter Benjamin, Understanding cht, New Left Library, London 1973, str. xi-xii.

prev. MP

KIKIRIKANJE Z NEDELJSKEGA GNOJA

Mimogrede bi poleg objave A. Kollontai omenil še mali prispevek Jožeta petelina[1] v njegovi Kikirikajoči rubriki pod naslovom SPOZNANJE, ki je izšel v nedeljskem dnevniku iz dne 5. 2. 1978.

Da najprej citiram:

SPOZNANJE

„Človeka spoznaš po dejanjih. Žensko po nogah."

Takšna je torej pozicija petelina do ženske, ki je izkoriščana tudi v naši družbi. Ta pozicija je toliko nevarnejša, ker se podaja v obliki aforizma, v obliki zapisa neke splošno priznane vladajoče miselnosti. To nevarnost nadgrajuje tudi to, da se naša dvoriščna žival pojavlja tu kot eksponent te vladajoče miselnosti v obliki humorista, ki naj mu pripada „resnica", zaradi tega, ker si kot dvorni norček upa povedati več kot drugi, ker si kot tak upa povedati več zaradi humoristu a prioni dane večje pronicljivosti, bistroumnosti. Vendar je treba temu petelinu in njemu podobnim razbiti kljune, razbiti jih s silovitostjo in brezobzirnostjo, ki jo od nas zahteva naša pozicija razrednega boja. Moramo jo razbiti kot KONTRAREVOLUCIONARNO MISELNO PRAKSO, ki kot taka aktivno sodeluje v odnosih med spoloma. Ti so v meščanskem svetu, torej na kapitalističnih proizvodnih odnosih temelječem svetu, kot tudi še vedno v prehodnem obdobju (socializem) dojemljivi samo skozi prizmo razrednega boja. Znotraj le-tega pa ta petelinski reakcionarni kurac deluje na strani tistega, ki hoče afirmirati, preživeti stare odnose, odnose v katerih dominira kapital. Ta kot svojo ideološko stran za enega svojih temeljev — družbeno delitev dela — rabi tudi prikaz „naravnega, večnega razpada družbe na moške in ženske, bele in črne, mlade in stare", da bi s temi bipoli pokril tisto svoje pravo historično bistvo, odnos KAPITAL—DELO, odnos, ki predpostavlja eksploatacijo ali drugače RAZREDNI BOJ med BURŽOAZIJO in PROLETARIATOM.

TO JE TOREJ TISTO, KAR NAM S KUPA GNOJA (nedeljski dnevnik) POJE PETELIN JOŽEK.

UREDNIŠTVO

Opomba:

1 — Jože petelin je na žalost končal fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Zaradi njegovega spoznanja dajemo pod vprašaj njegovo diplomo? ? ?

RAZTRESENI TELEKSOVI ČASNIKARJI

Raztreseni časnikar Marjan se v osmi številki TELEKSA z dne 24. 02. 1978 zgraža nad „dvoumnimi ali troumnimi besedili" zabavno-glasbenih pesmi. Zelo pronicljivo, bistroumno, za jugoslovanske razmere sploh zelo „presenetljivo" ugotavlja, „da proizvajalci gledajo izključno na dobiček". Tako je raztresen, ta Marjan, da svoje misli raztresa kar po nedvoumno ali netroumno pornografsko malomeščanskem, bulvarsko dobičkarskem TELEKSU, kjer je travestit, ki sebe imenuje IČA, le eden, a dovolj zgovoren, primer bebavosti in poneumljanja. Raztresenega Marjana pa to očitno ne moti tako zelo hudo!

P.S.: Ta ICA (brez strešice nad C, op. ured.) pravi zase, da ima čez gofljo preveč. Povemo naj ICI, da imamo za njen gobec pripravljen ravno pravšnji čep.

UREDNIŠTVO

INFORMATIVNI DAN

V petek, 10. 3. in v soboto 11. 3., bo na ljubljanski Univerzi informativni dan za bodoče bruce, tako redne študente kot tudi študente ob delu. Od nas, starejših študentov, je odvisno, kakšen vtis bodo bodoči študentje dobili o študiju ter življenju na Univerzi. Zato je pošteno in prav, da se pripravimo na njihov sprejem in jih seznanimo z vsem, kar jim bo v jeseni potrebno.

UK ZSMS

LJUBLJANSKI UVOD V MALVERZACIJE

Najprej smo menda pobalinsko vrglibombo,potem pa čakali, kaj bo. In je bilo proti našemu pričakovanju več dima zaradi bombe, kot od bombe same ter mnogo več ranjenih in pobitih tam, kamor bomba sploh ni zadela. V zvitosti našega historičnega in dialektičnega ter materialističnega uma smo to predvideli, zato bomo tokrat vrgli kar nekaj zaporednih bombic, na strateško zelo ranljive cilje, ki ne utegnejo hitro zbrati vseh svojih sil vobrambo. Naša pozicija v temeljih ne sloni na ljubezni do zdrah in pričkanj, temveč je dosledno, kritično in brezobzirno razkrinkavanje anomalij v sistemu, ki teži k odpravi vseh in vsake anomalije posebej, ki s topovi razrednega boja zadeva razredne sovražnike tam, kjer so najbolj ranljivi.

Razkrinkane in baje razžaljene megle so znova pri svojih opravilih, kajti od vsega v našem članku, jih je najbolj zadel naslov in zoper naslov so naostrili vse daljnoglede tega sveta, vse drugo pa zapuhale v gosto predivo splošnosti, neizrekljivih težav in velikanskih želja. Z arhivsko demagogijo iščejo svoje žrtve, ki naj bi jim pomagale braniti razrušen peščeni gradič, študente in delavce izrabljajo v svojo bran in ne morejo ponuditi niti enega konkretnega argumenta, ki bi nas pobil. Menda bodo to storili v tednu dni in mi jim to povsem verjamemo in jim bomo to tudi objavili.

Od dneva objave serije člankov v rdeči številki Tribune, ki so imeli skupen naslov „Mafija v študentskem naselju", smo bili na nekaj sestankih, katerih rezultat je bil skoraj identičen. Skorajda z gigantskimi napori izgubljenih kapitanov, so poskušali potopiti pisce člankov in jih prikazati kot krivce za sranje v Študentskem naselju. Gospodje! Z vašo perverzno finto vendarle ne boste uspeli sprati s sebe argumentov, ki vam bingljajo z nedeljskih oblačil in voditi psihološko vojno proti čisto konkretnemu uredništvu z nekih splošnih izhodišč,proti uredništvu, ki se je s premislekom odločilo, da bo zbrano in argumetirano gradivo objavilo.

Morda pa je bil odločilen sestanek v samem srcu inkrimiraniranega naselja, ki naj bi bil delovni sestanek uprave ŠD in predsednikov ter disciplinskih iz vseh blokov. Predvsem pa je bil zaradi naše prisotnosti to sestanek dveh blokov: tistega, ki že ima dokaze in tistega, ki jih šele zbira, čeprav je imel iste dokaze že pred nami, pa jih ni znal uporabiti, kar je pravzaprav zelo pobalinsko.

Namesto, da bi razpravljali o čisto konkretnih zadevah, je bila slika izostrena na splošno in že izrabljena, zlorabljale so se čisto osebne zadeve, da bi se ta splošnost izkazala kot konkretna. Tako na sestanku 23. februarja 1978 v naselju, kot tudi na drugih javnih in manj javnih sestankih.

ZAKAJ SMO SE ODLOČILI OBJAVITI ČLANEK O NEPRAVILNOSTIH V ŠTUDENTSKEM NASELJU!?

Med očitki, ki smo jih slišali iz mnogih ust, je bil tudi ta, da je TRIBUNA s tov. Kranjcem in delovno enoto študijskih in obštudijskih dejavnosti obšla vse samoupravne poti v zavodu, vse poti, po katerih bi se morali ti problemi najprej reševati. Ti očitki so iz trte zviti. So le poskus preusmeriti pozornost bralcev, stanovalcev in vseh ostalih iz dejanskih nepravilnosti in napak v delovanju OZD ZŠD na nekaj drugega – to drugo naj bi bilo po besedah tov. direktorja ZŠD „kontrarevolucionarno početje TRIBUNE". Naj pojasnimo.

„Cosa nostra" se je začela tresti po obvestilu, ki ga je delovna enota študijskih in obštudijskih dejavnosti (naprej DE ŠOD) poslala Upravnemu odboru dne 15. 09. 1977 v zvezi s stanovanjskim vprašanjem njihove delavke KOVAČEVIĆ Jovanke. Toda to so bili le tresljaji, ki so privedli do sestanka vseh DPO v ZŠD skupaj z vsemi vodilnimi delavci zavoda dne 18. 10. 1977. Na tem sestanku je DE ŠOD nakazala več problemov v zavodu in tudi zahtevala, da se te probleme razreši znotraj zavoda. Tako je bilo opozorjeno na vprašanje reševanja stanovanjskih zadev, na nepravilnosti v zvezi z vožnjo „odpadnega" materiala na odpad Surovine, na članstvo g. (op. ured.) Mašere v ZZB NOV, na neredno obveščanje in za sestanke različnih samoupravnih organov, na neaktivnost aktiva ZK, na nepravilnosti v samoupravi, itd.

Teh nepravilnosti in tudi problemov ni nihče zanikal, vendar ni bilo nič storjenega, da bi se stanje uredilo. Nasprotno. Pričelo se je s preganjanjem in diskreditiranjem tistih, ki so opozarjali na nepravilnosti (takemu diskreditiranju smo priča še sedaj). Zato se je DE ŠOD, ki so ji bile blokirane vse samoupravne poti, po katerih je želela razrešiti nepravilnosti, odločila obvestiti o teh nepravilnostih pristojne zunanje forume. Ponavljamo! To je storila šele po tem, ko je poskušala stvari urediti znotraj zavoda po samoupravnih poteh. Poslan je bil dopis o nepravilnostih v samoupravi in poslovanju na
– Občinski sindikalni svet SO Vič–Rudnik,
– Medobčinski sindikalni svet mesta Ljubljane,
– Družbenemu pravobranilcu mesta Ljubljane,
– Sodišču združenega dela v Ljubljani,
– UK ZKS Ljubljana in
– UK ZSMS Ljubljana.

Na ta dopis je očitno reagiral le Občinski sindikalni svet SO Vič–Rudnik, ki je dopis vrnil zavodu z zahtevo, naj se o njem izrečejo delavci, ki naj ga tudi obravnavajo. Izvršni odbor sindikata, ki je sprejel vrnjeni dopis je dopis obravnaval, se o njem izrekel, a nikoli o svojem stališču obvestil delavce, kaj šele, da bi ga dal delavcem v razpravo. Od tedaj, ko je IO sindikata sprejel dopis, so bili trije zbori delavcev in sicer dne 11. 1. 1978, 25. 1. 1978 in 31. 1. 1978, dva sestanka Upravnega odbora in sicer dne 11. 1. 1978, in 17. 1. 1978, ter dva sestanka sveta zavoda – 11. 1. 1978 in 25. 1. 1978. Na nobenem od teh sestankov ta problematika ni bila obravnavana.

Zaradi tega se je uredništvo TRIBUNE odločilo objaviti članek z naslovom MAFIJA V ŠTUDENTSKEM NASELJU, ki je bil tudi objavljen v št. 8–9 tega lista.

DOL S KORUPCIJO!
NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

ZADEVA VENTILČKI

1. *Iz letnega poročila pod rubriko INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE V LETU 1976 je pod konto št. 4/449 prikazano, da so delavnice študentskih domov, to je servis za vzdrževanje študentskih domov, zamenjale ventile v vrednosti 100.213,30 dinarjev v blokih št. I, III, VI, in VIII.*
2. *Iz istega letnega poročila je razvidno pod rubriko OSEBNI PREJEMKI PO POGODBAH OB DELU V LETU 1976, da je tov. KOS Ivan prejel za zamenjavo ventilov 42.900,00 dinarjev.*
3. *V strokovnem poročilu za leto 1976 DE servisa za vzdrževanje domov, pa je vodja servisa MAŠERA Ivan, ki je poročilo tudi sestavil in podpisal, navedel na četrti strani poročila v drugem odstavku pod naslovom INVESTICIJSKO VZDRŽEVANJE V LETU 1976 naslednje:*

IZPISEK IZ POROČILA

„V blokih III, IV, VI, in VII (bloka I in VIII ne omenja, op. uredništvo) smo v času počitnic uspeli na vse radiatorje montirati spodnje ventile. Tako je sedaj že šest domov opremljenih z ventili . . .itd."

OPOMBA UREDNIŠTVA

Slike puščajočih radiatorjev so bile posnete v blokih II in I.

ZADEVA BAKER, SVINEC, ŽELEZO

Kar se tiče nasprotovanja našim navedbam v zvezi z mahinacijami pri prodaji plemenitih kovin Surovini, lahko rečemo, da to nasprotovanja nimajo nobene podlage tako glede na višino denarja, ki so ga dobili pri prodaji plemenitih kovin z neplemenitimi nameni, kot tudi glede tega, da smo navajali, da je ta busines tekel že precej časa. Sicer pa se za podrobnejše informacije lahko obrnete na Postajo Milice Vič-Rudnik in pa na Občinsko sodišče v Ljubljani, kamor je bila dne 28. 12. 1977 poslana ovadba javnemu tožilstvu – z vsemi dokazi vred, kajti v interesu nadaljnje preiskave podrobnejših podatkov ne smemo objaviti.

ZADEVA, KI SE POSREDNO NAVEZUJE NA MAKSA ZAVRŠNIKA

Poleg vprašanja, ki smo ga zastavili v prejšnji številki TRIBUNE, naj si dovolimo postaviti še nekaj vprašanj:

Zapisnik pete seje Komisije za razpis delovnega mesta direktorja Zavoda ŠD, ki je bila dne 11. 2. 1977 ob 13. uri na upravi ZŠD pravi v drugi točki tudi tole: „Komisija je pričela z razpisnim postopkom šele po spremembi in dopolnitvi samoupravnih aktov zavoda, ker je ugotovila, da določbe v statutu glede reelekcije direktorja niso bile v skladu z zakonom o visokem šolstvu. Na podlagi izvedene uskladitve, ki jo je opravilo OZD Študentski domovi s sprejetjem novega statuta (?, opomba TRIBUNA) je bil izvršen razpis v dnevniku DELO dne 24. 12. 1976, itd., itd. . ."

SPRAŠUJEMO:

1. *Kdaj je bil sprejet novi statut, ki je baje usklajen z zakonom o visokem šolstvu?*
2. *Kdo ga je sprejel? Če je usklajen z zakonom o visokem šolstvu, bi ga morali (ga pa niso) sprejeti tudi študentje!? In, ali OZD Študentski domovi ni imela za potrebno uskladiti tudi ostale člene neveljavnega statuta z zakonom o visokem šolstvu?*

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV
LJUBLJANA - VIČ - RUDNIK

Ljubljana, 17.1o.1977

POTRDILO

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Ljubljana Vič-Rudnik izjavlja, da tov. MAŠERA IVAN, stanujoč v Študentskem naselju blok št. 9, Ljubljana ni evidentiran kot član organizacije ZB. roj. 25.8.1922

V mesecu decembru 1973 je bil izvršen preko naših krajevnih združenj borcev NOV popis vseh članov ZB in udeležencev NOB in tov. Mašera ob takratnem popisu ni bil evidentiran kot član naše organizacije niti kot udeleženec NOB.

Tovariški pozdrav!

Občinski odbor Zveza združenj borcev NOV SR Slovenije Ljubljana Vič Rudnik

Za odbor:
Sekretar:
Legan Marija

ŠE ENKRAT O MAŠERINI MAŠKERADI

Naš prvotni tekst je tudi v zadevi MAŠERA dobil dokaj „dramatič[...] posledice, ki so se manifestirale najprej v bolezni omenjenega gospoda[...] napisu na njegova vrata (s tem TRIBUNA nima nobene zveze) in pa seved[...] obtožbah (pa ne Mašerinih), da naše navedbe niso pravilne, da so le pol[...]nice. Zato smo se odločili objaviti vse dokumente v zvezi z omenjen[...] gospodom in njegovim članstvom v ZZB NOV SRS.

DOKUMENTI IN DOKAZILA

dokument št. 1
dokument št. 2
dokument št. 3
dokument št. 4

Edini dokument, ki potrjuje, da se g. Mašeri priznava posebna doba, t[...] let, 9 mesecev in 8 dni zaradi sodelovanja v NOV od 27. 12. 1944 do 15.[...] 1945, je odločba Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje Koper št.[...] 369.830 z dne 8. 11. 1968. Edini pravimo! Toda tudi ta je bil izdan[...] podlagi izpiska iz vojne knjižice, kar dokazuje potrdilo Skupnosti pokojn[...]skega in invalidskega zavarovanja SO Koper št. 369.830 z dne 23. 11. 19[...] (dokum. št. 4). Ta podatek morda ne bi bil sporen, če ne bi obstajal [...] dokument Okrajnega ljudskega odbora Celje, posebne komisije za priz[...]vanje delovne dobe, št. 37290/55–1 z dne 27. 06. 1955, ki pravi:

IZPISEK IZ ODLOČBE:

„Čas prebit v NOV komisija ni priznala, ker priložena priloga ni vero[...]stojen dokument, na podlagi katerega bi lahko, komisija ta čas vštel[...] delovno dobo."

G. Mašera leta 1955 očitno ni imel dokazil, na podlagi katerih bi [...] komisija ta čas uštela v delovno dobo. Leta 1968 pa jih je kar naenk[...] dobil!?

Ne želimo g. Mašeri očitati njegove neudeležbe v NOV, to najmanj. [...] čemo pa dokazati, da g. Mašera nima pravice do dodatnih 20 točk na pri[...]tetni listi za dodelitev stanovanj. To še toliko bolj, ker ima g. Mašera [...] stanovanjski odgovor – ne pa šele vprašanje.

KRAJEVNA ORGANIZACIJA ZB NOV
S E M E D E L A

Koper,dne 23.11.1977

I Z J A V A

Krajevna organizacija ZB Semedela izjavlja,da MAŠERA Ivan rojen 29.8.1922 ni bil nikoli včlanjen v naši organizacij tako kot omenja v svoji prošnji z dne 2o.1o.1975. in da tudi ni vplačal članarine za leto 1973,kar ni razvidno iz naše evidence .

Predsednik Krajevne organizacije ZB NOV Semedela.
[...] Alojz.

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV
OBČINE KOPER

Številka : 4353/77
Datum : 23.11.1977.

Občinski odbor ZZB NOV Koper izjavlja, da iz evidence tukajšnjega članstva ZZB NOV ne izhaja, da bi bil tov. Mašera Ivan, roj. 29.8.1922, član organizacije ZZB NOV, niti ni bil zajet v popis udeležencev NOB, ki se je vršil v letu 1973.

Tajnik
Fabij Valentič
Pikot Rado-Sokol

skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v sr sloveniji
comunità di assicurazione pensioni ed invalidità della rs slovenia

številka: 369.83o
Koper, dne 23.11.1977

POTRDILO

Mašera Ivan roj. 29.8.1922 je bil z odločbo 8.11.1968 razvrščen kot delovni invalid v I. kategorije invalidnosti in mu je bila priznana z dne 13.8.1968 pravica do invalidske pokojnine v znesku 1.604,32 din na mesec z dodatkom na invalidnost 32o,86, skupaj 1.925,18 na mesec. Pri odmeri pokojnine se je upoštevala skupna zavarovančeva pokojninska doba 23 let 3 mesece 8 dni. V pokojninsko dobo je bila vpoštevana posebna doba - udeležba NOV od 27.12.1944 do 15.5.1945/na podlagi izpiska iz vojne knjižice.
Z dnem 1.3.1972 je zavarovancu prenehala pravica do pokojnine, ker se je ugotovilo, da pri njem ni več invalidnosti.

Pravnik
[...] Perne

STANOVANJSKO VPRAŠANJE

Lep primer dela v ZŠD je tudi predlog pravilnika o pravnem režimu (izraz je več kot ustrezen) samskih sob in ležišč delavcem študentskih domov.

Ta akt, čeprav samo kot predlog in ne še pravnomočen, obsega vse tisto, čemur pravimo REAKCIONARNA POZICIJA v stanovanjskem vprašanju, v tej tako občutljivi točki za vsakogar pri nas. Ta akt je tudi primer, kako iz te občutljive točke narediš orodje, s katerim tudi s te strani lahko vsakogar obsekaš, zadaviš kot človeka, ga atomiziraš, osamiš, da lahko deluje le še kot DELAVEC, ki ima pravico med drugim tudi do počitka in do hrane v menzi. Tako ostro pozicijsko lahko argumentiramo s členi 11., 12., 13., 16., v katerih je skoncentrirana zgoraj omenjena stanovanjska politika.

11. člen

Delavec s pravico bivanja v samskih sobah oz. do uporabe ležišča ne sme dovoliti tujim osebam (osebam, ki te pravice nimajo), da prenočujejo v teh sobah oz. uporabljajo ležišče

16. člen

Za dejanja, ki so v nasprotju z določbami tega pravilnika, hišnega reda in sklepi samoupravnih organov zavoda, se delavcu - uporabniku samske sobe oz. ležišča lahko izreče ena od naslednjih kazni:
- pismeni opomin za lažje kršitve
- odpoved pravice bivanja)odpoved pogodbe o uporabi sobe oz. ležišča) za težje kršitve.

Za hujše kršitve se šteje predvsem:
- vnašanje in hranjenje vnetljivih tekočin
- popivanje in prirejanje zabav v sobi
- igranje hazardnih iger, nemoralna dejanja in obnašanja ter druga dejanja, ki kalijo nočni mir in počitek stanovalcev doma
- sodelovanje in povzročanje neredov in pretepov
- poškodovanje in kraja zavodovega premoženja
- metanje raznih predmetov skozi okna in balkone na mimoidoče
- neprijavljanje nalezljivih bolezni
- nepodreditev zdravniškem pregledu
- dopustitev prenočevanja in bivanja tujim osebam v sobi ali oddajanje ležišča tujim osebam
- samovoljno vselitev ali preselitev in onemogočanje vselitve v sobo upravičencu
- ponovitev lažjega disciplinskega prekrška.

Ad 11., 16.

V teh členih predloga se delavcu odvzema pravica, da svobodno odloča, kdo, kdaj in kako bo vstopil in ostal v prostoru, ki ga uporablja delavec. Po domače povedano: delavec ne sme imeti ženske, delavka moškega, ne sme z njim spati, kaj šele fukati. (Sicer pa glej tudi navedbe hujših kršitev iz člena 16., kjer je še posebej zanimiva „hujša" kršitev nemoralno dejanje ali obnašanje.)

12. člen

Delavec lahko koristi samsko sobo oz. ležišče in druge usluge zavoda (voda, gretje, elek. tok) le za sebe in jih ne more prenašati na druge osebe.

V primeru sklenitve zakonske zveze delavec nima pravice sprejeti svojega zakonca ali otroka na bivanje.

Ad 12.

Mislimo, da je fašistoidna zahteva v zaključku tega člena popolnoma jasna in njena razlaga nepotrebna.

13. člen

Uporabniki samskih sob oz. ležišč plačajo določeno najemnino tako, da se jim odtegne pri izplačilu mesečnih osebnih prejemkov. Višino najemnine določi upravni odbor zavoda.

Ad. 13

Sprašujemo se, ali pomeni tak način plačevanja ukinitev delavčeve pravice (ki ga dela delavca), da svobodno razpolaga s svojim delom. S tem členom pa, mislimo, je ta pravica ukinjena, ker je delavec eksistenčno ogrožen, če se mu odvzame prebivališče. Taka razlaga se samo potrjuje, če vzamemo na znanje tudi dejstvo, da jih je največ iz drugih republik, ki morajo imeti zagotovljeno bivališče, če hočejo sploh tu živeti in delati. In končno, ali ni najvišji samoupravni organ ZŠD Svet zavoda in zakaj le ta ne odloča o tako pomembnem vprašanju kot je na primer višina najemnine za stanovanja delavcev? Ali ni to negacija samoupravljanja, ali ni to delovanje v stilu „cosa nostra"? ?

Za paralelo takšnega načina spravljanja delovne sile si lahko ogledate tudi Marxovo analizo tako lepih institucij kot so WORKHOUSE, pa boste razumeli, kaj pomeni takšen predlog pravilnika!

Oh, da ne pozabimo! 24. člen pravilnika pravi, „da razlago posameznih določil tega pravilnika daje upravni odbor," zato se mu že vnaprej ne oprostimo!

(k stanovanjskemu vprašanju)

Pravilnik o oblikovanju in dodeljevanju posojil za stanovanjsko izgradnjo in o dodeljevanju stanovanj, je bil sprejet dne 27. 5. 1971 (da enainsedemdesetega ?!) na prvi seji sveta Zavoda ŠD. Pravilnik je bil sprejet na podlagi 36. člena zakona o stanovanjskih razmerjih (Ur. l. 11/66). Z novo ustavo, in s tem tudi z novim pravilnikom leta 1974, pa so ga očitno uskladili tako, da so enostavno prečrtali stare, tedaj že neveljavne navedbe zakona in Uradnega lista in nad njimi napisali nove navedbe številke Uradnega lista. Vsebina pa je ostala ista, tista iz '71.

ODGOVOR št. 1

V članku „Mafija v študentskem naselju" so nekatere stvari kar se tiče študentske samouprave in delovanja aktiva ZK napačno obdelane, zato sem se odločil, da o tem nekaj spregovorim.

Sam sem tudi sodeloval pri ustanavljanju aktiva ZK študentskih domov, pri ustanavljanju aktiva ZSMS, nekaj časa pa sem tudi delal pri izvršnemu odboru organizacije za obštudijsko dejavnost ŠD Forum. Prav zato vem, zakaj ni aktiv ZK in aktiv ZSMS delal bolje in kdo je bil zainteresiran za slabo delovanje aktivov.

Aktiv ZK je bil ustanovljen pred približno tremi leti in pol. Za sekretarja je bil izvoljen takratni podpredsednik sindikata stanovalcev ŠD, Marinko Tomaž. Tudi jaz sem bil takrat aktivno vključen v delo aktiva, saj sem bil izvoljen za namestnika sekretarja. Sekretarju se je poznalo, da še ni imel veliko političnih izkušenj, saj je bil šele bruc, kar se je tudi poznalo pri delu aktiva. Toda kljub temu je prvi dve leti aktiv ZK naredil veliko. Naštel bom samo najvažnejše: ustanovili smo marksistični krožek, dobili smo sobo za ZK in ZSMS, dobili smo miniaturno marksistično knjižnico, sklicali smo dva sestanka celotnega aktiva ZK, ustanovili smo aktiv ZSMS, prvič je tudi sekretariat ZK razpravljal o predlogih za nove predsednike in disciplinske po blokih in dal mnenje o tem, veliko pa je bilo narejenega na področju bratstva med narodi. Pobratila sta se kluba študentov Ilirska Bistrica in albanskih študentov Škendija. Začeli smo z turnirjem „bratstva i jedinstva" v malem nogometu, kjer tekmujejo med sabo študenti naših narodov. Ta turnir naj bi bil tradicionalen. Mnogo starih študentov se še spominjajo, da so bili pred leti v ŠD zelo pogosti pretepi in to mnogokrat na šovinistični osnovi. Tega sedaj ni več. Tudi popis vseh članov ZK smo dvakrat naredili.

Vse kar sem naštel je zelo veliko delo, da se le redek aktiv ZK lahko postavlja z takim uspehom. Žal je pa po prvih dveh letih delo aktiva ZK nekoliko zamrlo. Največ je bila zato kriva neaktivnost članov ZK. Ustanovljeni marksistični krožek ni uspel pridobiti članov, na sestanke sekretariata ni hodilo več kot polovico članov, novo nastali aktiv ZSMS pod vodstvom Zdravka Moličnika je že v samem začetku delal slabo. Zdravko se je namreč preveč aktivno vključil v delo na UK ZSMS in mu je za aktiv ZSMS ostalo premalo časa. Zdravko je vodil tudi slovensko delegacijo mladine za Dan mladosti v Beograd, kar mu je odvzelo še toliko časa, da ni uspel opraviti pogoje za naslednji letnik in sedaj služi vojaški rok.

Po dveh letih je članom sekretariata in sekretarju aktiva ZK mandat potekel. Toda od takrat Marinku še ni uspelo sklicati aktiva ZK, tako, da že drugo leto aktiv nima voljenega sekretariata. Skoraj vsi prejšnji člani sekretariata so namreč že diplomirali, zato je sekretar vključil v delo nove komuniste, ki so za to pokazali interes. Po poteku mojega mandata namestnika sekretarja sem še vedno, kadar sem dobil kako zadolžitev od Marinka, to opravil, toda to kot pošten komunist in ne kot namestnik sekretarja, za katerega pisec članka trdi, da paktira z mafijo, jaz pa, da sem njegov eksponent.

Po poslovniku aktiva ZK sklicuje aktiv sekretar, razen, kadar pa tega ni, njegov namestnik.

Marinko pa nikoli ni bil dalj časa odsoten.

O delovanju aktiva ZK in aktiva ZSMS v ŠD sta seznanjena UK ZKS in UK ZSMS, vendar do sedaj še nista dovolj energično ukrepala. S tem, da je mandat vsem izvoljenim članom aktiva ZK potekel je seznanjen univerzitetni komite ZK, toda sklic aktiva ZK ŠD in nove volitve bomo morali organizirati sami komunisti, brez pomoči od zgoraj. Ravno sedaj smo namreč zaradi nezadovoljstva z obstoječim stanjem pripravili odbor za sklic aktiva ZK ŠD.

Ob tej priliki vas vabim vse komuniste stanovalce ŠD in druge, da se aktiva ZK, ki bo prav kmalu sklican, zagotovo udeležite. Tu bo ugodna priložnost, da stanja študentske samouprave postavimo na nove temelje.

Aktiv ZK in aktiv ZSMS torej nista izpolnila pričakovanj. Toda zakaj? Nekaj je krivda pri vseh članih ZK in ZSMS, veliko v vodstvu za marsikaj pa so krive razmere, ki so bile v preteklih letih v ŠD.

Če bi aktiv ZK delal tako, kot bi želeli, potem ne bi bilo toliko mahinacij v zavodu ŠD, tudi Forum ne bi bil to kar je, marsikdo od študentov pa bi se moral posloviti iz naselja.

Par besed moram napisati še o Forumu, kajti ravno Dare Stojan je imel v obdobju svojega predsednikovanja vedno veliko proti aktivu ZK. Sam sem bil pred leti član izvršnega odbora organizacije za obštudijsko dejavnost študentskih domov Forum in sicer kot podpredsednik športnega društva. Pod vodstvom Dareta Stojana se je ta organizacija, ki je bila namenjena stanovalcem ŠD odtujila stanovalcem ŠD in to ne, da bi o tem odločali tisti, ki so Dareta izvolili, to je stanovalci ŠD. Tudi tokrat, ko so ustanavljali novo športno društvo so naredili po svoje. Mene, ki sem bil podpredsednik športnega društva še povabili niso. Danes je v športnem društvu tako stanje, da mamo namesto prejšnjega odbojkarskega kluba in košarkaške ekipe odbojkarski klub Enotnost, ki nastopa v II. zvezni ligi. V tej ekipi pa je veliko takih, ki sploh niso študenti, kaj šele stanovalci študentskih domov. Smučarski klub prejema velika sredstva, ki so namenjena stanovalcem ŠD, vendar jih lahko koristijo prav vsi študentje. Iz obštudijskih dejavnosti stanovalcev ŠD so kupili nov kombi: s tem kombijem se prevažajo odbojkaši Enotnosti. Enotnost je namreč nastala z združitvijo prejšnjih ekip Sava in Forum. O tej združitvi aktiv ZSMS in ZK ni mogel prav nič odločati. Od obštudijskih dejavnosti stanovalcev ŠD je pred leti šlo veliko sredstev za sitotisk. Danes se s sitotiskom, ki je v IV. bloku ukvarjajo drugi; nekateri od njih niso niti študenti.

Ne trdim, da je nepravilno, da imamo v Ljubljani odbojkarski klub Enotnost, da je smučarski klub namenjen vsem, da Veternica, ki se ukvarja z gledališko umetnostjo, dela za druge, a ne stanovalce ŠD, da se s sitotiskom, ki je nastal s sredstvi namenjenimi stanovalcem študijskih domov ukvarja nekdo drug, itd., trdim pa, da je nepravilno, da se je vse to zgodilo brez vednosti stanovalcev študentskih domov, da o tem ni mogel odločati niti aktiv ZK, pa čeprav so takratnega predsednika Foruma Stojana in vse člane obdora izvolili na skupščini ŠD, nova usmeritev pa je šla mimo skupščine. V zvezi s tem sem zahteval sklic aktiva ZK, na te probleme sem opozoril takratni UK ZSMS, vendar nisem ničesar dosegel.

Dogodki so šli svojo pot.

V članku „Mafija v študentskem naselju" so nekatere napake. Marinko Tomaž plačuje sobo, kot vsi drugi stanovalci. Samo predsednik prejšnjega sindikata študentov stanovalcev ŠD, je imel sobo zastonj. Zato pa je imel po ustanovitvi aktivov ZSMS sobo zastonj Maličnik Zdravko, vendar je bil Zdravko že disciplinski in je že zato brezplačno bival v ŠD.

V ŠD so imeli do sedaj brezplačno bivanje predsedniki blokov in disciplinski, po novem pa bo aktiv ZK ocenil njihovo delo in bodo šele na podlagi te ocene ustrezno stimulirani. Nagrada naj bi bila v višini stanarine.

Pri organizacijah kot so Forum, Radio Študent in ŠOLT pa se plačujejo vsa dela po urah, in pa funkciji, zato je ravno tu potrebno v bodoče usmeriti večji vpliv ZK, kajti tu se še vedno pride zraven po zvezah, tako kot je bilo to pred leti.

Drev Darko

Tovarišu Čibeju v pojasnilo!

Stanko BUNC
SLOVAR TUJK
stran 267
mafija it. – vase zaprta skrivna družba; združba ljudi, ki si z zvezami med seboj pomaga k uspehom

Uredništvo

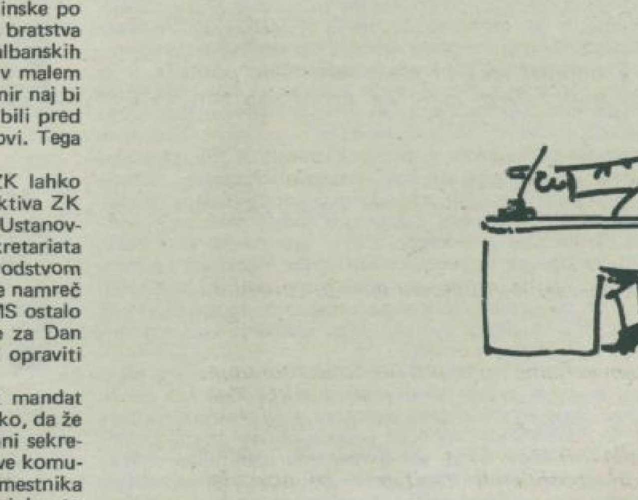

OBVESTILO!

V naslednji, t.j. enajsti številki TRIBUNE bomo objavili zapisnik sestanka predsednikov blokov in disciplinskih z upravo ZŠD, ki je bil dne 23. 02. 1978 ob 13. uri v dnevni sobi bloka št. III. Prav tako bomo objavili (seveda, če nam bo uprava ZŠD to omogočila) tudi odgovor uprave ZŠD.

uredništvo

Ali veste zakaj radio Študent ni objavil ničesar o problemih, malverzacijah in ostalih temnih poslih v Študentskem naselju? Zaradi tega, ker je njihov poročevalec – Tomaž Marinko (njegovo področje je Študentsko naselje), ki je redakciji RŠ sporočil, da je članek v Tribuni klevetniški in s tem neresničen?

Kaj lahko potegnemo kot poduk iz tega obvestila, ki nam ga je sporočila v.d. odgovornega urednika Matjaž Asja.

Predvsem to, da se je redakcija solidarizirala s stališčem svojega poročevalca in s tem mislimo, da tudi objektivno poskušala podpirati situacijo v kateri so odnosi v študentskem naselju ne bi spremenili!

uredništvo

Aleksandra Kolontajeva, MARKSIZAM & SPOLNA REVOLUCIJA, Maspero, Paris 77.

odnosi med spoloma in razredni boj

Med mnogoterimi problemi, ki vznemirjajo um in srce sedanjega človeštva[x], se nedvomno uvršča na eno prvih mest spolni problem. Če izvzamemo bajeslovne „otočane“, ni ne dežele in ne ljudstva, kjer bi vprašanje odnosov med spoloma ne postajalo zmeraj bolj žgoče in boleče. Sedanje človeštvo se srečuje z zaostreno spolno krizo in, kar je dosti bolj neugodno in bolestno, s krizo, ki ji ni videti konca.

Mogoče na celi dolgi poti človeške zgodovine ne bomo našli več obdobja, v katerem bi spolni problemi osvojili v družbenem življenju tako osrednje mesto, v katerem odnosi med spoloma, kot s čarovnijo, tako osredotočajo nase zaskrbljene poglede milijonov ljudi, v katerem spolne drame v tolikem obsegu služijo kot neizčrpen vir navdiha predstavnikom vseh oblik in vrst umetnosti kot dandanes.

Bolj ko se kriza vleče, bolj privzema kronični značaj; bolj ko se položaj kaže kot brezizhoden, strastneje grabi človek po vseh možnih sredstvih za rešitev tega „kletega vprašanja“. Toda vsak nov poskus še bolj zaplete zavozlan klobčič vzajemnih odnosov med spoloma; videti je, kot da ostaja nevidna tista edina nit, s pomočjo katere bi končno uspeli razplesti trdovratni vozel. Ljudje se brezupno preplašeni ženejo iz ene skrajnosti v drugo, toda čarobni krog spolnega vprašanja ostaja slej ko prej zaprt.

„Treba se je vrniti v dobre stare čase, ponovno vzpostaviti nekdanje osnove družine, okrepiti tradicionalne norme spolne morale“, odloča konservativni del človeštva. „Potrebno je uničiti vsakršno svetohlinsko obrambo preživelega kodeksa spolne morale; čas je, da zavržemo to nekoristno in nadležno starino med ropotijo . . . Posameznikova zavest in individualna volja sta edina zakonodajalca v tem intimnem vprašanju“, je slišati iz tabora meščanskega individualizma. „Spolni problemi bodo rešeni le z vzpostavitvijo v osnovi preoblikovane družbene in ekonomske ureditve“, zagotavljajo socialisti; toda ali ta odgoditev v prihodnost ne kaže, da tudi še mi nimamo v roki vodilne niti?

Ali je sploh možno, da bi že danes odkrili ali vsaj naznačili obetajočo rdečo nit razvozlanja vozla?

Metodo tega iskanja nam je podala sama zgodovina človeške družbe, zgodovina neprekinjenega boja na osnovi svojih interesov in teženj nasprotujočih si razredov in različnih družbenih skupin. Človeštvo se ne prebija prvikrat skozi obdobje zaostrene spolne krize, ne dogaja se prvikrat, da naval novih nravnih idealov briše jasnost in čistost tedaj veljavnih moralnih določb na področju spolne združitve. Človeštvo je prešlo izredno zaostreno spolno krizo v dobi renesanse in reforme, ko je obsežna družbena sprememba potisnila v ozadje, na svoje plemenitaštvo, ponosno fevdalno aristokracijo, navajeno nespornega gospodovanja, in naredila mesto za novo družbeno silo, naraščajočo po obsegu in po moči, za dvigajoče se meščanstvo. Kodeks spolne morale fevdalnega sveta, porojen v naročju plemenitaškega življenja in njegove skupnostne ekonomije ter kastnih načel oblasti, kodeks, ki je pogoltnil individualno voljo posameznikov, je naletel na nov, nasproten kodeks spolne morale formirajočega se meščanskega razreda. Buržoazna spolna morala izhaja iz načel, ki so v korenitem nasprotju z bistvenimi moralnimi načeli fevdalnega kodeksa: namesto kastnega načela, se pojavi stroga individualizacija zaprte male družine, namesto dejavnika „sodelovanja“, značilnega tako za skupnostno gospodarstvo kot za regionalno ekonomijo, se pojavi dejavnik konkurence. Zmagovito načelo privatne in individualizirane samosvoje lastnine je pometlo zadnje preostanke komunskih idej, ki so v različnem obsegu lastne vsem razvojnim stopnjam kastnega življenja. Zbegano človeštvo se je stoletja opotekaje se skušalo prilagoditi položaju med obema po duhu tako različnima kodeksoma spolnosti vse do trenutka, ko je zapletena delavnica življenja vlila nekdanje norme v nov model in tako dosegla vsaj skladnost oblike.

Kljub temu pa spolna kriza, v tej tako živi in barviti dobi preobrata, kljub vsej svoji silovitosti, ni predstavljala tako grozeče značilnosti kot danes. Vzrok temu je dejstvo, da je v velikih dneh renesanse, tega novega stoletja, v katerem so svetli žarki nove kulture slikovito prekrili po sebi borno življenje umirajočega srednjeveškega sveta, samo relativno manjši del družbe občutil krizo spolne morale. Najštevilnejšega družbenega sloja takratnega prebivalstva — kmetstva, se je kriza dotaknila le posredno, namreč le toliko, kolikor se je, v stoletnem počasnem procesu vzporedno z razvojem gospodarskih odnosov, vendarle spreminjala tudi njegova ekonomska osnova. Na vrhovih družbene lestvice pa je nasprotno potekala trda bitka med dvema družbenima svetoma nasprotujočih si teženj; ideali in norme dvojih različnih zasnov so se bili med seboj, tam je rastoča in grozeča kriza našla svoje žrtve. Trdno, novostim uporno kmetstvo, pa se je še naprej držalo preizkušenih stebrov tradicij svojih prednikov in je prilagajalo odrevenel kodeks tradicionalne spolne morale spreminjajočim se razmeram svojega gospodarskega življenja le pod pritiskom skrajne zahtevnosti.

Spolna kriza v tej dobi zaostrenega boja med buržoaznim in fevdalnim svetom ni zadevala dajatvenega, oblastem podvrženega družbenega sloja; videti je bilo, da bolj ko pokajo temelji starega v višjih slojih, bolj trdno kmečki stan ostaja pri svojih tradicijah. Kljub nenehnim viharjem, ki so mu bili čez glavo, pretresali sama tla pod njegovimi nogami, je kmetstvo, še posebno rusko, uspelo cela stoletja ohraniti osnovna načela svojega pravilnika spolne morale v njihovem prvobitnem stanju.

Danes je slika drugačna. Tokrat spolna kriza ne štedi niti podeželja. Kot nalezljiva bolezen, ki ne priznava ne činov ne stopenj, iz palač in vil naskakuje zbite delavske četrti, vdira v mirna meščanska bivališča, si najde prehod v osamljeno rusko vas, izbira svoj plen tako v hiši evropskega buržuja kot v vlažnih kleteh delavske družine in v zadimljeni, s slamo kriti, kmečki koči. Proti njej ni ne obrambe, ne ključavnice. Bila bi velika napaka, ako bi menili, da prizadeva samo predstavnike družbenih skupin materialno ugodnejše eksistence. Kalni valovi spolne krize vedno pogosteje udarjajo čez prag delavskih prebivališč, kjer povzročajo drame, ki po svoji boleči zaostrenosti nič ne zaostajajo za duševnimi konflikti prefinjenega sveta buržoazije.

In prav zato, ker ta kriza ne prizadeva samo interesov „posedujočih“, ampak spolni problemi segajo tudi po tako pomembni družbeni skupini kot je sedanji proletariat, je nerazumljivo in neodpustljivo, da je to pereče in bistveno vprašanje soočeno s tolikšno ravnodušnostjo. Med mnoge pomembne naloge, ki pripadajo delavskemu razredu v njegovi ofenzivi za izgradnjo prihodnosti, se nedvomno uvršča tudi naloga vzpostaviti bolj zdrave in srečnejše odnose med spoloma.

Od kod torej naša neodpustljiva brezbrižnost do ene bistvenih nalog delavskega razreda? Kako razložiti sprenevedavo odrivanje spolnega problema v predal „družinskih zadev“, ki niso vredne napora skupnosti? Kakor, da se odnosi med spoloma in oblikovanje moralnega kodeksa, ki jih uravnava, niso pojavljali v celotnem toku zgodovine kot eden stalnih dejavnikov družbenega boja; kot da odnosi med spoloma znotraj določene družbene skupine niso temeljno vplivali na izid boja med nasprotnimi družbenimi razredi!

Sedanja človeška drama se ne sestoji le iz tega, da se pred našimi očmi lomijo običajne oblike odnosov med spoloma prav kakor tudi načela, ki jih uravnavajo, ampak tudi iz tega, da se iz družbenih globin dvigajo sveži in nepoznani opoji nove oblike življenja, ki polnijo človekovo dušo s hrepenenjem po danes še neuresničljivih vzorih prihodnosti. Mi, ljudje stoletja kapitalistične lastnine, zaostrenih razredov bojev in individualistične morale, še vedno živimo in mislimo pod pogubnim znamenjem neovrgljive moralne osamljenosti. Ta samota sredi gosto obljudenih, bučnih in skušnjav polnih mest, osamljenost celo med prijatelji in tovariši, vodi današnjega človeka k temu, da se z bolestno pohlepnostjo oklepa iluzij o „sestrski duši“ osebe nasprotnega spola, zakaj samo ljubezen ima čudovito moč vsaj začasno pregnati mrak osamljenosti.

Morda nikoli, v nobeni dobi, ni bilo občutiti moralne osamljenosti s tako žgočo ostrino in neenehnostjo kot danes.

Pred očmi sodobnih individualistov, slabo povezanih s skupnostjo, drugim ljudem že sveti nova luč: sprememba odnosov med spoloma, kjer slepi fiziološki dejavnik popušča pred ustvarjalnim dejavnikom — vzajemnostjo tovarištva. Sedanja morala individualistične lastnine se začenja pojavljati kot še posebej zadušljiva. Sodobni človek gre v svoji kritiki spolnih odnosov precej dlje od golega zanikanja zunanjih in preživelih oblik ter veljavnega moralnega kodeksa. Njegovo osamljeno srce išče obnove samega bistva teh odnosov, strastno si želi velike ljubezni, te ogrevajoče in ustvarjalne sile, ki edina zmore pregnati hladno prikazen moralne osamljenosti sodobnih individualistov. Če tri četrtine spolne krize pogojujejo zunanji socialno-ekonomski odnosi, gre četrtina njene silovitosti prav gotovo na račun naše prefinjene individualistične psihologije, ki jo s toliko skrbnostjo goji buržoazna ideologija. Dejansko je, kot pravi nemška pisateljica Neisel- Hess, sodobno človeštvo revno v svojem „ljubezenskem potencialu“. Pripadniki obeh spolov se iščejo z željo, da bi preko drugega, s posredovanjem drugega prejeli vsak zase kar največji možni delež duhovnih in fizičnih užitkov. Ljubimec ali zaročenec zelo malo mislita na čustva, občutja in psihična dogajanja, do katerih prihaja pri ljubljeni ženski.

Surov individualizem, ki označuje naše stoletje, se verjetno ne izraža nikjer tako odkrito kot na področju odnosov med spoloma. Od duševne osamljenosti bežeči človek si naivno predstavlja, da zadošča ljubiti in terjati svoje pravice nad drugo osebo in že se ogreješ v žarkih redke sreče, nravne bližkosti razumevanja. Mi individualisti, od dolgotrajnega čaščenja našega „jaza“ otrdelega duha, verjamemo, da je mogoče največjo srečo — veliko ljubezen naših bližnjih — zagrabiti, ne da bi v zameno dajali zaklade našega lastnega duha!

Vedno zahtevamo celoto ljubljenega bitja, a pogosto smo nesposobni spoštovati najbolj enostaven obrazec ljubezni: približati se osebnosti drugega s kar največjimi obziri. Novi odnosi med spoloma, ki se že očrtujejo, osnovani na dveh novih načelih — popolni svobodi in enakosti ter resnični solidarnosti tovarištva, nas bodo naučili tudi zgoraj omenjenega pristopa. Toda sedaj človeka še trpinči hlad moralne osamljenosti in lahko le sanjari o boljšem stoletju, ko bodo vsi medčloveški odnosi prepojeni z občutki vzajemnosti, ki jih bodo oblikovale nove razmere bivanja. Spolna kriza je nerešljiva brez temeljite preobrazbe človeške psihologije, brez porasta „ljubezenske zmožnosti“. Toda ta psihološka preobrazba je popolnoma odvisna od bistvene reorganizacije naših socio-ekonomskih odnosov na komunistični osnovi. Zunaj te „stare resnice“ ni izhoda.

Dejansko spolna kriza ne slabi navkljub vsakršnim oblikam povezovanja, kar jih poskuša sedanji človek. Zgodovina še ni poznala podobne mnogostranosti oblik združevanja: neločljiv zakonski stan trajne družine in njemu ob strani svobodna prehodna zveza; skrivno zakonolomstvo poročenih in skupno življenje dekleta s svojim ljubimcem; „divji“ zakoni, zakoni v dvoje, v troje, celo bolj zapletene oblike zakona v četvero, ne da bi se posebej govorilo o številnih inačicah prostitucije. Pri kmetu in malomeščanu najdemo vštric eno z drugim, kar je preostanek prejšnjih kastnih običajev, pomešanih z razkrajajočimi se načeli individualistične buržoazne družine, sramotnost prešuštva in spolne odnose med tastom ter njegovo snaho, prostost mladega dekleta in vedno znova isto „dvojno moralo“. Sedanje oblike zveze so protislovne in zmedene; vprašamo se lahko, kako se človek, ki je v svojem prepričanju ohranil vero v trdnost moralnih načel, uspeva znajti v teh protislovjih in ovinkariti med vsemi temi nezdružljivimi moralnimi predpisi, ki izničujejo drug drugega. „Živim v skladu z novo moralo“; tak odgovor ne velja, kajti ta nova morala se nahaja šele v procesu svojega oblikovanja. Naša naloga je ravno v tem, da končno uveljavimo to že očrtujočo se novo moralo, da v zmedi sedanjih protislovnih spolnih norm spoznamo obrise načel, ki odgovarjajo duhu revolucionarnega razreda v vzponu.

Spolna kriza postaja, ob temeljnih slabostih sedanje psihologije — skrajnem individualizmu, v kult povzdignjenem egocentrizmu — še hujša zaradi dveh drugih za sodobno psihologijo tipičnih dejavnikov: ideje o pravici do lastništva enega bitja nad drugim ter stoletnega predsodka o neenakosti spolov na vseh področjih življenja vključno s spolnim.

Moralni zakonik meščanskega razreda s svojim idealom individualistične vase zaprte družine, v celoti postavljen na osnovah privatne lastnine, je skrbno gojil idejo nedotakljivega lastništva zakoncev. Buržoazija je dosegla pravo popolnost pri vcepljanju te ideje v človekovo zavest. Zamisel lastništva v zakonski zvezi se trenutno razteza precej dlje, kot pa se je v aristokratskih pravilih spolnih odnosov. Zamisel o posedovanju žene (ona pa tako ni imela pravice absolutne lastnine nad soprogom) v času dolgega, s kastnim načelom zaznamovanega zgodovinskega obdobja, ni segala preko fizičnega posedovanja. Žena je možu dolgovala fizično zvestobo, njena duhovna notranjost pa je pripadala le njej.

Celo velika gospoda je priznavala svojim družicam pravico do platonskih ljubimcev in do sprejemanja „občudovanja“ s strani vitezov ter potujočih pevcev. Meščanski razred je z namenom, da bi utrdil družinske osnove, ki mu zagotavljajo stabilnost in moč v obdobju boja za družbeno gospodovanje, v celoti izoblikoval in vzgojil ideal o absolutnem posedovanju ne le fizičnega, ampak tudi duhovnega „jaza“ zakonca, ideal, ki vzpodbuja zahtevo po pravici do lastništva nad duhovnim in moralnim svetom ljubljene osebe. In za ta ideal, ki smo ga prejeli v dediščino, smo pripravljeni izjavljati, da je absolutna ter neovrgljiva morala! Misel o lastništvu sega daleč čez meje legalnega zakona; kot neizogibno prisotna je vpletena vse do najbolj „svobodne“ ljubezenske zveze. Današnji ljubimci obeh spolov se, svojemu „teretičnemu“ spoštovanju svobode navkljub, ne bi zadovoljili z zavestjo o fiziološki zvestobi ljubljene osebe. Da bi pregnali grozečo prikazen osamljenosti, vdiramo s prihodnjemu človeštvu nerazumljivo krutostjo in netaktnostjo, nasilno, v dušo ljubljenega bitja in terjamo svojih pravic nad njegovim najbolj skritim duhovnim „jazom“. Sodobni človek bo lažjega srca oprostil fizično nezvestobo kot moralno; vsak košček bitja, razdajan preko meja „njegove“ svobodne zveze, se mu zdi neopravičljiva kraja zaklada, ki pripada le njemu.

In kolika je v tem pogledu naivna ter stalna brezobzirnost ljubečih se v odnosu do tretjega! Vsakdo med nami je prav gotovo lahko kdaj opazil nenavadno dejstvo: ljubimca, ki sta komajda imela časa, da sta se primerno spoznala, na moč hitita vsak zase vzpostaviti pravice nad prejšnjimi osebnimi odnosi drugega, pravice do vpletanja v njegovo najbolj intimno življenje; dve, še včeraj si tuji osebi, povezani le s skupnimi erotičnimi občutki, hitita položiti roko na osebnost drugega, razpolagati s tem neznanim in skrivnim bitjem, ki je vanj preteklost vrezala neizbrisne poteze, se v njem nastaniti kot doma. Misel o vzajemnem posedovanju združenega para seže tako daleč, da skoraj nismo več presenečeni nad tako nenormalnim dejstvom kot je sledeče: mladoporočenca sta še včeraj živela vsak svoje lastno življenje, danes pa vsak od njiju brez pomislekov odpira pošto drugega, in pisma tretje osebe, ki je blizu le enemu od obeh zakoncev, postanejo tako skupna lastnina. V resnici pa je tolišno „intimnost“ moč doseči le v razmerah dejanske združenosti oseb v času dolgega skupnega življenja preizkušanega prijateljstva! Na splošno tu najbolj neiskreno in nepošteno nadomeščamo intimnost z napačnim prepričanjem, da je fizična neposrednost med dvema človekoma zadosten razlog za razširitev lastninske pravice tudi na človekovo duhovno notranjost.

Drugi dejavnik, ki maliči duševnost sodobnega človeka in povečuje spolno krizo, pa je zamisel o neenakosti obeh spolov, neenakosti njihovih pravic in neenaki vrednosti njihovih psiho-fizioloških občutkov. Dvojna morala buržoaznega in aristokratskega kodeksa je tolika stoletja zastrupljala psiho moških in žensk, da se je težje znebiti njenega strupa kot pa od buržoazne ideologije podedovanih idej o lastništvu nad zakoncem.

Tako pojmovanje neenakosti obeh spolov celo na področju psihofiziologije, nujno uvaja rabo različnih meril za enaka dejanja, odvisno pač od spola udeleženca. Celo najbolj „napreden“ človek meščanskega tabora, tisti, ki je že zdavnaj presegel določila kodeksa veljavne morale, bo z lahkoto opazil, da v omenjeni zadevi izvaja različne sodbe glede na to, ali gre za obnašanje moškega ali ženske. Grob primer bo zadostoval: predstavljajte si meščanskega intelektualca, učenjaka, politika, družbeno dejavnega moža, skratka „osebnost“, ki sklene zvezo s svojo kuharico (precej razširjen pojav) in se z njo celo uradno poroči. Ali bo to dejanje spremenilo odnos meščanske družbe do osebnosti, za katero gre, ali bo vrglo najmanjšo senco na njene nravne kakovosti? Seveda ne! Sedaj pa si predstavljajte drugačen primer: spoštovana meščanka, profesorica, zdravnica, pisateljica, se zveže s svojim služabnikom ter za nameček še utrdi to zvezo z legalno poroko. Kakšen bo odnos meščanske družbe do dejanja te do takrat spoštovane osebe? Naravno, družba jo bo udarila s svojim prezirom. In pomnite: če je na nesrečo njen mož — služabnik — na zunaj prijeten ali pa ima kakšno fizično prednost, bo vse še hujše! „Do kod vse ni padla ta ženska!“ se bo glasila sodba meščanskega licemerstva.

Meščanska družba ne oprosti ženski, če izbira preveč samostojno. Gre za neke vrste atavizem: sledeč podedovani tradiciji kastnih običajev hoče tud meščanski svet, da ženska pri svojem izboru upošteva stopnje in čine, za povedi družine in njenih interesov. Ta svet ne zna ženske osvoboditi dru žinske celice in je obravnavati kot pravo individualiteto, zunaj zaprtega kroga družinskih vrlin ter dolžnosti.

Pri svojem varuštvu nad žensko gre meščanska družba dlje kot prejšnj ureditev, saj ji ne predpisuje le obveznosti poroke, ampak tudi, da sme ljubit le moškega, ki je je „vreden“. Na vsakem koraku srečujemo moške visok nravne in intelektualne ravni, ki so za svojo življenjsko družico izbral nepomembno in prazno bitje, ki v ničemer ne ustreza vrednosti zakonca. T dejstva doumevamo kot normalna razmerja, ne da bi se spotikali ob njih kvečjemu da „prijatelji“ pomilujejo tega Duranda ali onega Duponta, „ker j poročil tako neznosno žensko“. Če pa gre za žensko, z očitkom zapišemo „Kako neki je tako izredna ženska kot je NN mogla vzljubiti tako ničlo . . Prav zares lahko človek podvomi o razsodnosti te NN“.

Od kod ta dvojni kriterij? Kaj ga določa? Gotovo je rezultat tega, da j ideja o neenakosti obeh spolov, stoletja vbijana ljudem v glavo, postal organski del naše duševnosti. Žensko smo se navadili ocenjevati ne ko osebnost z njenimi individualnimi, od psiho-fizioloških občutkov n odvisnimi platmi, ampak kot pritiklino moškega. Ženska sije samo v luč moškega, najsi bo moža ali pa ljubimca; njega, in ne nje, upoštevamo ko resnično odločilni element duhovne in moralne strukture žene. Pri družbe nem vrednotenju osebnosti moškega že vnaprej odmislimo njegova dejanj vezana na spolno področje, nasprotno pa je osebnost ženske vrednotena tesni odvisnosti od njenega spolnega življenja. Tovrstno ocenjevanje izvira vloge, ki jo je imela žena stoletja dolgo in sprememba vrednot na tem bistve nem področju se nakazuje le postopno. Samo pretvorba gospodarske vlog žene in njen vstop na pot neodvisnega dela bosta prispevala k oslabitvi te napačnih in licemerskih predstav.

Trije poglavitni dejavniki so, ki maličijo sodobno psihologijo in zapiraj pot k rešitvi spolnega problema: skrajni egocentrizem, prepričanje o last ninski pravici zakoncev enega nad drugim, vera v neenakost spolov n psiho-fiziološkem področju. Človeštvo ne bo moglo najti ključa, ki bi odp ta začarani krog, preden ne bo v svoji psihologiji nakopičilo zadostneg sklada izostrenih občutkov, dokler ne bo zrasla „ljubezenska zmožnost njegove narave, dokler se zamisel o svobodi v zakonu in prosti zvezi ne b dejansko utrdila, dokler ne bo načelo tovarištva premagalo tradicionaln predstave o neenakosti in podvrženosti v odnosih med spoloma. Bre temeljite prevzgoje naše duševnosti je spolni problem nerešljiv.

Toda ali takšen prvi pojem ni le neutemeljena utopija, ki jo gre prepustit idealističnim sanjačem? Sicer pa, poskusite povečati „ljubezensko zmož nost“ človeštva! Ali se niso že modreci vseh dob od pradavnine sem posve čali tej nalogi, od Bude in Konfucija do Kristusa? In kje je, kdor bo deja da se je ljubezenska zmožnost človeštva vendarle povečala? Ali omejite vprašanja spolne krize na tovrstno dobronamerno sanjarjenje ne pomen čisto preprostega priznanja svoje nemoči in odrekanja nadaljnjemu iskanj čarobnega ključa?

Ali je temu tako? Ali je temeljna prevzgoja naše psihologije na področj spolnih odnosov res tako neuresničljiva in oddaljena od življenjske prakse? Ali morda nasprotno prav v sedanjem času mogočnih družbenih in ekonom skih sprememb ne opažamo pogojev, ki porajajo nove osnove življenja n področju čustvovanja, osnove, ki se skladajo z zgoraj izraženimi zahtevami?

Nova družbena skupina se vzpenja, nov razred premaguje buržoazijo in njeno razredno ideologijo in ta avantgardni razred nujno nosi s seboj klic novih odnosov med spoloma, tesno povezanih z njegovimi razrednimi druž benimi prizadevanji.

Večplasten razvoj ekonomsko-socialnih odnosov, ki poteka pred našim očmi, ki prevrača vse naše predstave o vlogi ženske v družbenem življenju, k ruši vse osnove meščanske spolne morale, vpeljuje kot posledico dve navide nasprotujoči si dejstvi. Na eni strani opažamo neutrudne napore človeštva ki se skuša prilagajati novim razmeram spremenjene družbene ekonomije bodi da gre za težnje ohraniti nekdanje oblike tako, da jih napolni z novo vsebino (vzdrževanje zunanje oblike neločljive strogo monogamne zakonske zveze ob dejanskem priznavanju prostosti zakoncem), bodi da nasprotno sprejema nove oblike, ki pa nosijo v sebi vse elemente moralnega kodeksa meščanske poroke (prosta zveza, kjer velja načelo lastninske pravice „svobodnih“ zakoncev enega nad drugim, torej tudi zunaj obsega uradne zakonske zveze). Na drugi strani pa opažamo počasno, a nezaustavljivo pojavljanje novih oblik združevanja med spoloma, ne novih toliko na zuna kot po duhu njihovih poživljajočih norm. Človeštvo obotavljaje preiskuje in pregleduje te nove ideale, a že pogled od blizu zadošča, da kljub nejasnosti obrisov v njih že spoznamo značilnosti, ki jih tesno povezujejo z razrednim nalogami proletariata, osvajalca trdnjave prihodnosti. Kdor hoče, lahko v labirintu protislovnih spolnih norm že najde klice prihodnjih bolj zdravih odnosov med spoloma, obetajočih osvoboditev človeka od spolne krize, če zapusti kultivirane četrti z njihovo prefinjeno individualistično psihologijo in če upre pogled na tesna delavska bivališča, kjer začenjajo kljub te mačnosti in strahotam, kljub solzam in prekletstvu, ki jih povzroča kapi talizem, vreti na dan novi izviri.

V tem delavskem razredu, ki ga pritiskajo trde ekonomske razmere in ga neizprosno izkorišča jarem kapitala, zapažamo dvojni proces, o katerem smo pravkar govorili: proces trpnega prilagajanja in proces dejavnega odpora v odnosu do obstoječe stvarnosti. Razdiralen vpliv kapitalizma, ki lomi same osnove delavske družine, sili proletariat k nagonskemu prilagajanju na obkrožajoče ga razmere in poraja pri njem na področju odnosov med spoloma celo vrsto podobnih pojavov kot nastajajo v drugih družbenih razredih. Starost, v kateri se delavec poroči, pod pritiskom nizkih dohodkov nenehno in neizogibno narašča; če se je pred dvema desetletjima delavec poročil v povprečju med 22 in 25 leti, osnuje proletarec svojo družino danes šele proti tridesetim letom starosti. In bolj ko naraščajo njegove kulturne potrebe, bolj ceni možnosti slediti ritmu kulturnega življenja, možnosti obiskovanja gledališča, poslušanja predavanj, spremljanja časopisja, posvečanja prostega časa sindikalnemu boju, politiki ali priljubljenemu delu — umetnosti, branju, ipd. bolj narašča starost, v kateri se delavec poroča. Le da fiziološke nuje ne računajo s stanjem mošnje in ne dovolijo, da bi jih odrinili ob stran. Samski delavec se zato tako kot samski buržuj obrača na prostitucijo. Tovrstna dejanja sodijo v sektor trpnega prilagajanja delavskega razreda neugodnim razmeram njegovega bivanja. Drugi primer: delavec se poroči. Toda ista ovira — nizka raven dohodka — prisili delavsko družino, da uravnava vprašanje rojstev tako, kot to počno buržujske družine.

Razširjenost detomorov in rast prostitucije sta dejstvi enega in istega reda, sta sredstvi pasivne prilagoditve peklenski resničnosti, ki obkroža delavca. Toda v tem ravnanju ni nič takega, kar bi bila posebna značilnost proletariata; takšno prilagajanje je ravno toliko lastno vsem drugim družbenim razredom in slojem, zajetim v svetovni proces kapitalističnega razvoja.

Črta razmejitve se začne šele tam, kjer vstopajo v igro dejavna, ustvarjalna načela; kjer ne gre več za prilagajanje, ampak za reakcijo proti dušeči dejanskosti; kjer se rojevajo in izražajo novi ideali, kjer se očrtujejo plahi poskusi spolnih odnosov novega značaja. Ta razvoj dejavnega odpora je prisoten samo v delavskem razredu.

To pa seveda ne pomeni, da drugi družbeni razredi in sloji, še posebej meščanski intelektualci, ki se nahajajo glede na razmere svojega družbenega bivanja še najbližje delavskemu razredu, ne povzemajo teh novih prvin, ki jih nastopajoči delavski razred ustvarja in razvija v lastnih globinah. Buržoazija se, pod pritiskom nagonske želje, da bi vlila novo življenje v odmirajoče in zavoljo tega nemočne oblike povezovanja med spoloma, polašča teh novih moči, ki jih nosi delavski razred v sebi. Le da niti ideali niti kodeks spolne morale, ki jih izdeluje proletariat, ne ustrezajo bistvu etičnih zahtev meščanskega razreda. Medtem ko spolna etika, ki jo porojevajo potrebe delavskega razreda, postaja novo orožje njegovega razrednega boja, te iste „novosti“ ko jih privzema buržoazija, dokončno pretresajo osnove njenega družbenega gospodovanja. Osvetlimo si to s primerom.

Poskus meščanskih intelektualcev, da bi nadomestili nerazdružljivo konsko zvezo z bolj prostimi povezavami, z bolj ločljivim zakonom, s ilno poroko, zadaja udarce neizogibnim temeljem družbene stabilnosti ščanstva: monogamnolastninski družini.

Nasprotno pa se pri delavskem razredu večja prožnost zveze med spoloma njena manjša trdnost v celoti ujemata (in celo iz njih potekata) z osnovmi nalogami tega razreda. Zanikanje dejavnika podrejenosti v zakonu trga zadnje umetne vezi meščanske družine. In obratno — faktor podrejanja ga pripadnika razreda drugemu, enako kot faktor prilaščanja, je po jem bistvu nasproten psihologiji proletariata. Seveda ni v interesu delavga razreda nikaka „povezanost“ oziroma „zvezanost“ njegovih pripadniv, njegovih samostojnih predstavnikov, ki imajo dolžnost služiti razrednim eresom in ne interesom ločene in osamljene družinske celice. Pogosti padi med interesi razreda in družine — na primer pri stavkah, sodelovanju bojih — ter moralno vrednotenje, ki ga proletariat izvaja v takih primerih, no in zadostno označuje osnovo nove proletarske ideologije.

Predstavljajte si uglednega finančnika, ki v, za podjetje, odločilnem trenku potegne iz poslov svoj kapital. Ocena njegovega dejanja z vidika čanske morale je jasna: „interesi družine“ so na prvem mestu. Prirjajmo ta način gledanja s staliäčem delavstva v odnosu do stavkokaza, ki nasprotju s svojimi tovariši med stavko hodi na delo, da bi svojo družino varoval lakote. Tu so interesi razreda na požrtvovalnostjo do družine uspel egniti svojo ženo od vsakršnega zanimanja za zadeve zunaj doma in jo končno omejil na skrb za naraščaj ter kuhinjo. „Vzoren mož, ki je uspel variti vzorno družino“, se bo glasila meščanska sodba. Kakšen pa bo nos delavcev do zavednega pripadnika svojega razreda, ki bi si prizadeval vrniti poglede svoje žene od družbenega boja? Etika delavskega razreda zahtevala, četudi na škodo individualne sreče in na škodo družine, sodeanje žene v življenju zunaj zidov hiše. Privezati žensko na dom, postavljati prvo mesto interese družine, razširjati in zagovarjati ideje o absolutnem tništvu enega zakonca nad drugim . . . pomeni delati silo osnovnemu ideoškemu načelu delavskega razreda, in sicer vzajemnosti ter tovarištvu ter s m trgati verigo razrednega povezovanja. Predstava o posedovanju enega dividua po drugem in misel o podvrženosti in neenakosti pripadnikov istea razreda nasprotujeta bistvu temeljnega proletarskega principa — tovatvu. To načelo, osnova ideologije nastopajočega razreda, je določeno in redeljeno z nastajajočim kodeksom spolne morale proletariata, kodeksom, pomočjo katerega se spreminja psihologija človeštva v smeri k naraščanju tov vzajemnosti in svobode namesto čustva lastnine, k povečanju občutv tovarištva namesto neenakosti ter podrejenosti.

Stara je resnica, da vsak na novo prihajajoči razred, porojen iz materialne lture, ki se razlikuje od tiste, v predhodni fazi ekonomskega razvoja, ogati celo človeštvo z novo, sebi lastno, ideologijo. Kodeks spolne morale dstavlja sestavni del te ideologije. Vendarle pa zadošča že izgovoriti ede „proletarska etika“ in „proletarska spolna morala“, pa že trčimo ob tek ugovor: proletarska spolna morala ni nič drugega kot nadstavba in kler ne bo preobražena vsa ekonomska osnova, zanjo ne more biti prora. Kakor da se ideologija kateregakoli razreda že oblikuje samo tedaj, ko e prišlo do tiste spremembe družbenoekonomskih odnosov, ki zagoljajo vladavino tega razreda! Vsa izkušnja zgodovine pa nas uči, da prihaja oblikovanja ideologije neke družbene skupine in torej tudi spolne morale amem procesu boja te skupine proti nasprotnim družbenim silam.

Ta bojujoči se razred lahko okrepi svoj družbeni položaj le s pomočjo vih duhovnih, v njegovih nedrih nastajajočih in zahtevam njegovega napanja ustrezajočih, vrednot. Samo po poti novih norm in vzrokov lahko agoslavno osvoji oblast nad antagonističnimi družbenimi skupinami.

Ideologom delavskega razreda pripada naloga, da poiščejo in opredelijo meljni moralni kriterij kot proizvod posebnih interesov tega razreda in z m uskladijo porajajoče se spolne norme.

Čas je že razumeti, da bo mogoče razločiti svojo pot v zmedi protislovsti spolnih odnosov in razvozlati zapleten klobčič spolnega problema le, bomo sprostili korene spolne morale dvigajočega se avantgardnega raza in spoznali ustvarjalni proces, ki se dogaja v družbenih globinah in ki aja nove potrebe, nove vzore in nove oblike.

Čas je priklicati si v spomin, da mora kodeks spolne morale, usklajen z tvenimi nalogami nastopajočega razreda, postati mogočno sredstvo pitve bojnega položaja tega razreda. O tem nas poučuje zgodovina. Čemu ej ne bi, v interesu delavskega razreda, v njegovem boju za komunistično editev in za nove, popolnejše in srečnejše odnose med spoloma, uporabili sredstvo?

Prevedel C. B.

Tekst je nastal leta 1918.

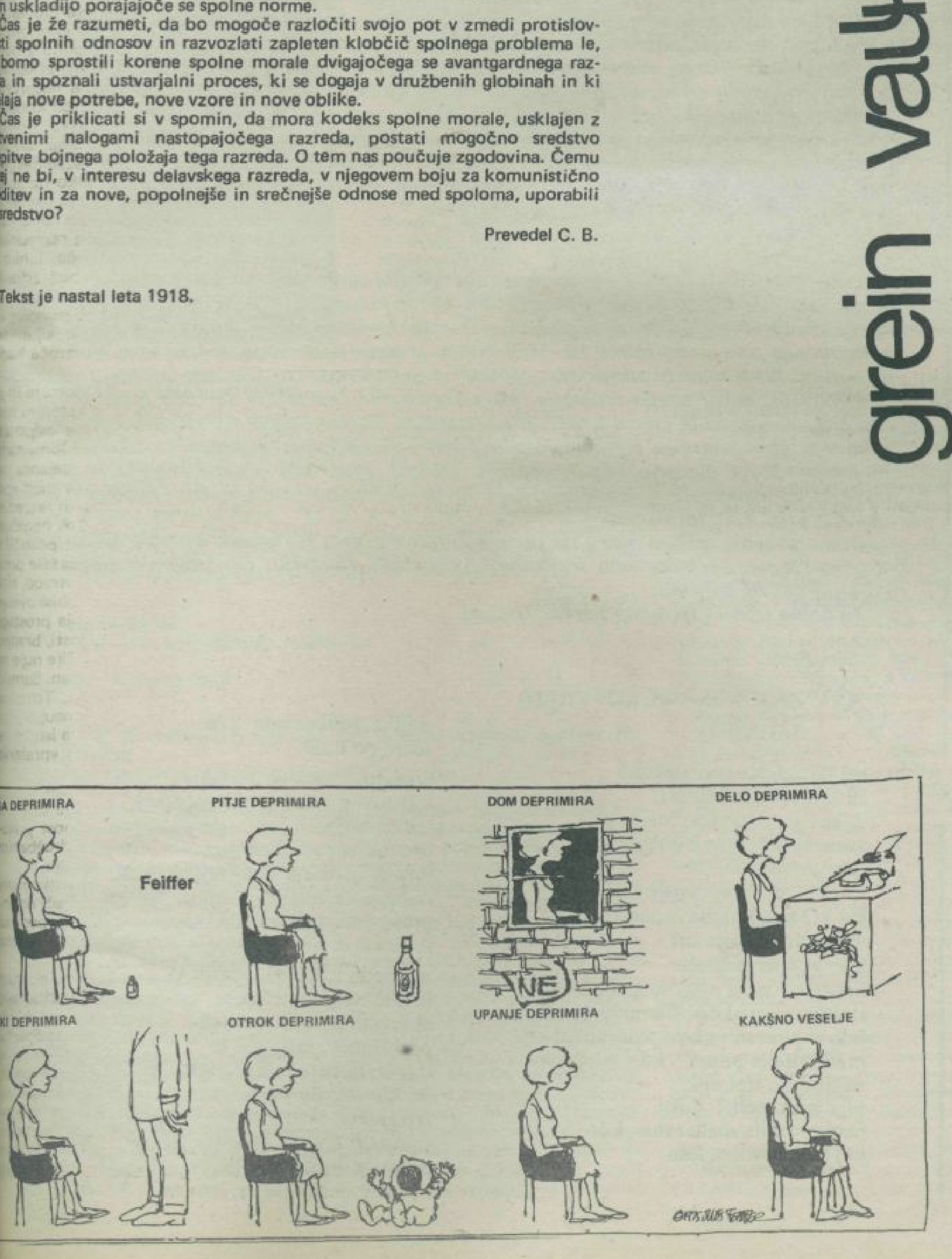

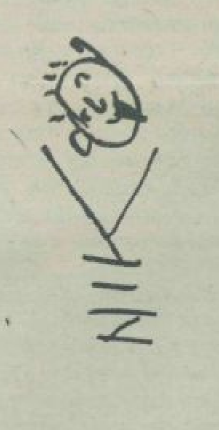

grein vaun. emil filipič

Deževalo je. Deževalo je že tretji dan. Brownov najmlajši je vidno nestrpen hodil po sobi. „Ali zdaj že lahko grem ven? “ Oče je pogledal čez rob časopisa s svojim finim aristokratskim obrazom, v črtastih elegantnih hlačah. Imel je črne brčice in ozek nos, čelo pa nagubano v malomarnem premisleku. Ta človek je bil od drugje, slutil sem, da živi v Angliji, vedel sem, da imajo v njihovi hiši dosti služabnikov, eden se je imenoval majordom, bil je vedno resen in zadržan. Najbolj mi je bilo všeč to, da ni nihče nič delal, temveč so samo postopali okoli. Mama in Ethel sta povečini hodili po nakupih in ko sta se vrnili se je okoli njiju širil vonj svetlih trgovin, steklenih slaščičarn. Ethel je bila narisana na strani 97. Bila je zelo lepa, imela je vitke, dolge noge in ozke gležnje in bluzo je imela malo odprto, da si lahko videl oblino belih prsi. Bila je stara sedemnajst let. Robert je bil toliko star kot ona, bilo je rečeno, da nekaj študira, a tega ni delal preveč zares, večinoma se je sprehajal po salonu in se kregal z Jankom. Z Jankom so se sploh vsi kregali. Oče je sicer včasih odšel po opravkih, nekje se je nahajala neka pisarna, a kaj je delal tam je bilo nejasno, še najbolj verjetno je to, da je samo stal in gledal kaj mu kaže kakšen gospod. In Janko se je drsal po stopniščni ograji. Dolgo je oče gledal skozi okno in njegov suknjič, njegove hlače so se gubale v čudovitih, dovršenih gubah. Srebrna svetloba je padala v sobo, na mizico iz mahagonija, posrebrila je usnjeni naslonjač, v deževnem angleškem popoldnevu. Vrt pred hišo se je sočno bleščal. V garaži je služabnik čistil kolesa Studebakerja, mama in Ethel sta se pravkar vrnili z nakupa. „Ne, zdaj še ne moreš ven,“ je rekel oče in se spet skril za časopis. „Pa kdaj bom šel lahko ven? “ je vprašal Janko razburjeno. „Saj sem ti že večkrat povedal,“ je rekel oče skrit za časopisom. „Ko bo nehalo deževati.“ Pri oknu je v invalidskem vozičku skljućen sedel moj brat, bil je s hrbtom obrnjen proti meni in zatopljen v svoje misli, svetloba je postajala vse bolj temna. Na drugi strani ulice sta se dve veliki drevesi zvijali v vetru. Debela veja na enem drevesu je bila zlomljena, beli les je bil razparan in se je vlažno svetil, sinoči je bila nevihta. Brat je strmel skozi okno v drevo na katerem sta se gugali dve vrani. Pri okrogli mizi je sedel oče, na sebi je imel sivo srajco in stare, zguljene oficirske hlače, ki jih je imel za doma. Komolce je položil na mizo in bral časopis, rumena svetloba se je gibala po njegovi okrogli plešasti glavi, bil je partijec. Legitimiral je vojaka, ki ga ni zadovoljivo pozdravil. Oficirji so imeli v Beogradu veliko moč. O tem se je šepetalo, v veži je moja mama šepetala z ženskami, vse so nosile svilene halje, šlafroke, in govorile so s široko odprtimi očmi, nejeverno so nihale glave na vratu. Več jih je hodilo pijanih kot svinje po Slaviji in kričali so na ves glas, a miličniki jim niso smeli nič. Oče je o tem govoril tehtno in s stališča partijca, pa vendar v celoti s sanjavim nasmehom.

Kifeljčke jem iz mehkega, belega testa, posute z vanilijevim sladkorjem in ko ugriznem se sladkor usipa na knjigo. Pod sliko lepe Ethel piše: „Pogledala ga je s sumom v očeh. Str. 97.“ Realnost tega sveta je vrtinčasta, vreteno je to, a okoli osi se vrti počasi kot London Tower, restavracija z razgledom na London, vreteno v pergamentnih rokah tisočletne starke in dež pada. Že teden dni živim v tej vasi, fukam in pišem tole knjigo na toplih Ireninih prsih. Poslal sem samega sebe sem, ampak mosta med včeraj in danes ni, most je fikcija, prispodoba je, ki jo rabim, da bi lahko govoril. Ni naključje da se vas imenuje Groblje, ali kot pravijo kmetje, Dih večnosti. V mehanični zagnanosti znanosti je globoka vera, žrtvovanje Izaka, popolna predanost živali, ki fuka s steklenimi očmi. Inžinir, evropejec, je jogi, potaplja se v konstrukcijo stroja. Leži v osrčju stroja, kdor je videl ladijski stroj, ve, da je ovit s toplimi cunjami; inžinir je gol, celega se je že pomazal s strojnim oljem. Inženirjeva trebušna prepona drhti, v ustih žveči krogliččne ležaje in se s kurcem pritiska k stroju, vtika ga med te vijake, navoje, šraufke . . . „Ali je to sploh mogoče? “ se sprašuje „Ali je mogoča še večja blaženost? “ Omotičen vtakne kurca v trofazni tok in drhti, končno je dosegel, da ga je vrgla božjast. Zdaj spet plava v zatohli toploti sperme vriska, Marija Curie je prisesala kovinske ustnice na njegovega kurca in Nikola Tesla, ki se je z dvema ploščatima kamnoma udaril po jajcih, ga grize v ritnico, ta fanatični skopljenec, veliki vernik, Bog, oče in sin, ki je ustvaril svet.

Božanska je bila ta gotovost, božanska vera tega rjavookega starca, ki mu je bilo dovolj samega sebe in je šel in eksplodiral na milijardo koščkov, zato da zdaj lahko za vogalom ponuja majhnim punčkam bonbončke in jim tlači kurca v usta; tako se rojeva svet, iz globokega prepričanja, da je treba vzeti nase vse breme. On je srebrna vrana pozno popoldne, na sončnem travniku v družbi molčečih sester, drevesa mešajo dolge sence, vrane se komajda zganejo, negibne so kot okrušeni grški bogovi; zelo star obred je to, eden najstarejših. Trgovski vajenec je star sedemnajst let, nad njim se premika sivo nebo, tricikel poganja, lase ima že čisto mokre, na stegna se mu lepijo mokre hlače, lasje mu smrdijo po plesnivih ocvirkih in v duhu piše novelo z naslovom „Dvorišče.“ Najprej smo bili na dvorišču in gledali smo polže, ti si bil medvedek Neewa in jaz sem bil Miki, se spominjaš te igre, igrala sva se pod drevesom, vsak je vlekel svojo paličko po tleh in kamenčki so postali skale, trava je bila neprehodna džungla, luža velikansko jezero, svet so naredile najine roke. Potem so se zidovi dvorišča podrli in šli smo na cesto, na široke bulvarje, po premičnih stopnicah v kinematografske dvorane, Odeon, selili smo se v druga mesta, hodili smo po drugih cestah, plesišča so bila natlačena s potnimi pičkami, kozlali smo po asfaltu, naše nemirne oči so zaman iskale, potešitve ni bilo nikjer. Majhno dvorišče je bilo pozabljeno. Pozabili smo, da so svet nekoč naredile naše roke. Trgovski vajenec je Sveta Trojica, mati dete in volk.

Moša Pijade . . . Donald Duck. In kaj je potem politika? Sedim očetu za vratom in gledam, povsod so glave ljudi, ves trg, če je to sploh trg . . . kako naj vem, mogoče so to Dedinje, miga in ploska, z balkonov, s streh, visijo rdeče in modre zastave. Tam daleč, na koncu vseh glav, ki se nenehno gibajo, stoji miza pokrita z belim prtom, pokrita z rdečimi in modrimi zastavami; vidim, kako se mama vzpenja na prste in gleda tja dol. To so obredi in svečanosti politike, vsi veselo poskakujemo in vpijemo kar se da na glas. Pijade. Pijade. Za trenutek res verjamem, da je Moša Pijade ta majhni možiček za mizo, a potem pozabim, ta glas, Pijade, se noče prilepiti na možička, pijade postanejo zastave, pijade so vsi ti obrazi, tudi nebo je pijade. Poskakujem na očetovem tilniku in pojem: „Pijade, Pijade, pa priteče in vse na tla pomeče.“ Začnem se smejati, ko mi mama reče, da moram biti priden, ker bo drugače Pijade jezen. To mi govori, da Pijade nima take moči kot zima. Zima te odnese, če nisi priden. Pijade pa ni jezen, prav prijazen striček je. Vse bolj se mi razkriva vez, ki obstaja med Pijadejem in Politikinim Zabavnikom. Pijade je Donald Duck, to vem zanesljivo. Zdaj si tudi laže predstavljam kaj je politika. Dva člena v verigi poznam. Eden je tisti strašni gospod z leseno nogo, ki prodaja Politikin Zabavnik, mračna in nerazumljiva sila, niti denar nima oblasti čezenj, to dobro vem, ker me je zmeraj strah, ko kupujem Politikin Zabavnik, ta pustolovščina zahteva veliko mero poguma, starec je razcapan, smrdi po scavnici, razlikuje se od vseh ljudi, ki jih poznam. Svoboda potepuškega mačka veje okoli njega. Drugi člen je Pijade, to sta človeka, ki vodita Politikin Zabavnik. Tu notri, na tem mehkem papirju, ki ga moram kar naprej mečkati med prsti, je narisan Flash Gordon v črnem trikoju, ki poudarja vsako njegovo mišico, vsa slika je popikana z zelenimi pikicami. Ogromno obrazov je narisanih pod njim, vsi so zelenkasti.

In tu notri, na trgu, med temi rdečimi zastavami, kjer so tudi sami obrazi, rumenkaste glave, pa stoji za belim prtom Moša Pijade. Vem, on je Paja Patak iz Zabavnika, on je raca, čeprav se tu kaže kot možiček. Pogled ti pove vse. Ta prozorni zrak pred mojimi očmi v katerem plavajo prozorne živalice, ta komaj vidna snov, ki polzi čez vse, to so tiste zelene pikice na Flashevem telesu, na obrazih vseh tistih narisanih ljudi. Rototisk. „Paja Patak“ zakličem v prisluškujočo tišino. „On je Paja Patak!“ Ko se rumeni obrazi obrnejo k meni in se smejejo, ko moja mama dela šššš, ko se tudi Donald tam za mizo z zanimanjem zgane, je to popolna potrditev.

Bil je dan, ko so mrtvega Pajo Patka z letalom pripeljali iz Rima, spominjam se, da so bile povsod na ulici sončne maroge in pihal je pomladni veter. „Danes bojo pripeljali Mošo Pijadeta,“ je rekla mama. Oče je bil nataknjen, bil je pijan in izgubljal je že tretjo partijo šaha, njegove oči so postajale majčkene in zlobne, kadil je. Soba je bila opremljena s pohištvom, ki ga je oče vzel iz stanovanja kapitalista, ko se je končala vojna. Razpoloženje je bilo zaradi te smrti svečano, mimo okna so hodile glave v prazničnì tišini. Bil sem sam na dvorišču, vse je bilo tiho, pa vendar povsem zaznamovane z včerajšnjimi in še bolj oddaljenimi dogodki. V kotu dvorišča, ob drvarnici, ob zidu, sta stali dve opeki, tu smo plezali na zid. Kamen postavljen v razdalji petih korakov od drevesa je bil druga vratnica gola. Sanjaril sem o Alici iz čudežne dežele, eno nogo sem negibno vlekel za sabo skozi prah po vsem dvorišču in se obenem oziral, da bi videl sled. Alicin oče sem, odidem na pot, na vratih še poljubim svojo ženo, lepo materinsko žensko in Alico, očka gre zdaj na pot, bodi pridna Alice in ubogaj mamico. Moja žena se smeje z zdravimi zobmi in vlažnimi očmi, torbo spustim na tla in obe stisnem na prsi. Čez ženino glavo, čez njene temnorjave lase vidim v kuhinjo, linolej je čedno pololščen, iz loncev se dviga para, ganjen sem in se hitro obrnem stran, da ne bi videle mojih solz. Mine dan, minejo trije dnevi, mene ni. Alica že sprašuje mamo, kdaj se bom vrnil, a moja žena reče, ne še, očka še ne bo prišel, malo kasneje bo prišel. Mrak polzi v sobo in jo dela temno in tiho. Alica leži na postelji in bere knjigo, gladka polt njenih vitkih dekliških nog leži na svilenem ogrinjalu, kuka izpod kratkega krilca. Žena, ta nežna in pretresljivo otožna ženska prižge luč in se v sanjah ozre skozi okno. Tam zunaj na ulici piha veter in pada dež, plotovi cvilijo. Alica se dela, da bere knjigo, a skrita za zlatimi kodri opazuje mamo in hrepenenje, ki ga vidi v temnih živalskih očeh se dotakne še nje, zaželi si, da bi bila ona moja žena, da bi ona takole slonela ob oknu, poslušala škropotanje dežja in strmela v potočke, ki tečejo čez granitne kocke v odtočne kanale. Da bi se dotaknil njenih lic s svojimi kosmatimi prsti. Oh, ko bi že znala kuhati, ko bi že smela nositi gospodinjski predpasnik, kako bi potem pekla palačinke, zvečer, ko žarnica obsije vso kuhinjo z lučjo, skozi

okno pa vidiš mehko temo noči in vohaš cvetoče rože in slišiš matere, ki kličejo otroke z balkonov. Tam za mizo, pa bi sedel jaz in se smehljal s senco moškosti na obritem obrazu, spokojen v zrelem spoznanju vsakodnevnega dela. In potem, ta dogodek si Alica večkrat prikliče, vznemirjena in čisto zatopljena vanj, bi odnekod pritekla miška in begala med stoli, takrat bi Alica vzkliknila, oh, si z roko pokrila usta in se z drugo roko oprijela štedilnika, a že bi jaz vstajal izza mize, prav nič razburjen, mirno bi prijel miško, jo nesel dol na dvorišče in se potem vrnil k njej in jo malo dražil, da bi zardela in povesila oči, a na koncu bi jo stisnil k sebi in dolgo bi njen obraz počival na mojih prsih. Bumf! Pepelnik pade na tla in se razbije, moj pepelnik dragocen kristalni pepelnik, Alica ve, kako rad ga imam, to je grozna, nerazložljiva nesreča, kako se je to moglo zgoditi, kako je mogla biti Alica tako nepazljiva. Moja žena je še bolj presunjena kot Alica, obe stojita negibno, v oblasti neke neznane sile, prestrašene. Moja prisotnost v sobi narašča, vstaja iz najbolj skritih kotičkov in se širi čez vso sobo, duh iz Aladinove svetilke. „Le kako si mogla Alica!" reče moja žena ostro in vse poteze na njenem nežnem obrazu se stisnejo, postanejo jezne, preobrazba je tako nagla in očitna, da je moja žena zdaj videti prav surova, čuti pa se tu predvsem nekaj drugega, to, da moja žena zastopa mene, pepelnik je povezan z njo samo preko mene in ona tu ščiti mojo nedotakljivost in mojo oblast, vero v mojo vsemogočnost. Že vzdigne roko, da bi Alice kaznovala, ta se s krivdo v prsih stisne vase, a potem se premisli. „Boš videla, ko bo prišel očka. Takrat boš tepena!" Dnevi, ki sledijo so polni tesnobe, zdaj tudi moja žena čuti krivdo v sebi, z Alico delita isto usodo, nemir in obžalovanje ju povezujeta, govorita malo, zvečer pa se stisneta druga k drugi v naslonjaču in molče gledata skozi okno. Kako drugačen je zdaj dež, kako grozljivo cvilijo plotovi. In kadar gre mimo razcapan berač je to kakor namig. Kratka sreča upanja, noro veselje obupanca, ki se ujame za travno bilko, moja žena se spomni, da bi se pepelnik mogoče dalo zalepiti, mogoče se sploh nič ne bi poznalo? Razgrete se oblečeta, kje so čevlji? Tu so, ampak saj taka ne moreš ven, mama. Zakaj ne? Predpasnik imaš na sebi. Moja žena se začne olajšano smejati, na stol se mora usesti nasmejana do solz, res si je pozabila odvezati predpasnik, kako smešno je to. Ampak ta dogodek povzroči, da njuno upanje še bolj naraste, kar prepričani sta, da se bo vse srečno izteklo in moja žena mirneje naroči Alici naj prinese iz trgovine še kilo belega kruha, kilo bele moke, dve vrečki vanilijevega sladkorja, en zavojček masla, eno steklenico olja in kaj še? Nič drugega. Vse to ji zapiše na listek, da ne bi pozabila. Ko pa se Alica vrne iz trgovine in začne žena z vnemo sestavljati razbite koščke pepelnika, Alica ji stoji ob strani in ji podaja koščke, se na teh dveh obrazih počasi spet prikaže nemir, kasneje globok, tokrat dokončen obup. Zdaj vidita, da je pepelnik nemogoče zlepiti, nič se ne da popraviti, to ni več isti pepelnik, ta skupaj spackana gmota, to ni pepelnik in če bi mi to postavile pred oči bi si lahko mislil samo eno, da se delata norca iz mene. Rešitve ni, ostane samo še čakanje in želja, da bi bilo vse skupaj čim hitreje mimo.

1604

Kaj sem delal na potovanju, ki nikakor ni bilo poslovno.

Našel sem samega sebe na cesti, bil sem sam, moja žena in Alica sta bili daleč in z njima se je oddaljevalo toliko stvari, toliko misli, ja, čutil sem, da se oddaljujem od sebe, pustil sem nekega človeka tam v kuhinji, ta pa, ki je hodil tu, ta je bil plakat za film 20.000 milj pod morjem, dolga vrsta podmornic in obrazov Kirka Douglasa, bil je moker kamen, celo nebo, hišica ob hišici, muslimanske žene v širokih pisanih hlačah. Romunska ulica, najlepša si, prekrasna si, barvasta frnikula, platnica detektivskega romana, gladek strip o Tarzanu, ti si berač, ki stresa v kolenu odrezano nogo na pločniku v senci dreves, sonce sije, skozi drevesne krošnje, asfalt je umazan, in vsi ti ljudje v belih srajcah, ki jih pot lepi na telo, kako sem srečen, da imam črne nohte, dolge, neostrižene, Romunska ulica. Romunska ulica, jaz sem tvoj otrok, še bolj sem tvoja mati, ker te čutim, razumem te brez besed, berem te s pogledom, gledam te z zaprtimi očmi.

Ob reki sem se ustavil, se naslonil na ograjo in dolgo gledal vodo, bila je zelena in z njo so plavale smeti, do belega mesa obgrizene lubenice, polivinilaste vrečke, listi solate, že gnili. Kako lepa so mesta, ki imajo reko, sem pomislil. Potem sem odprl aktovko in vzel iz nje šop službenih spisov, vzdignil sem jih v zrak in jih z zanimanjem opazoval. Bili so popisani s črkami, z raznimi formulami, paragrafi, procenti, presežnimi vrednostmi, obrestnimi merami. O, še so imeli svoj čar, še so imeli svoj vonj stare omare in na vsakem je bil vtisnjen grb podjetja, delavec, ki nosi na ramah stroj, moral sem se sentimentalno nasmehniti. Toliko lepih uric sem preživel z njimi.

Ampak tako je to, zdaj sem potreboval nekaj drugega, neki glas v meni je to zahteval in sledil sem mu. Enega za drugim, spominjali so me na avijončke iz papirja, sem vrgel vse spise v vodo. Potem sem vrgel v vodo še aktovko, na koncu pa še osebno izkaznico. Trudil sem se, da bi to dejanje sprejel mirno, tako kot je voda sprejela moje predmete. V družbi lubenic so pluli proti zapornici, nisem jih več gledal, obrnil sem se in se s hrbtom naslonil na ograjo. Trgovina na drugi strani ceste je stala globoko v hiši, hiša jo je verjetno nekoč zagrabila z zobmi, ko je trgovina hodila mimo in jo hotela na mah požreti, a ji je obtičala v goltu in pri tem je ostalo vse do danes. Glede na to je bila hiša podobna kuščarju zelencu, privoščila si je prevelik zalogaj, potem pa, zaradi ukrivljenih zob, ga ni mogla izpljuniti. Vstopil sem v trgovino, ne da bi se spominjal kako sem prehodil razdaljo do nje. Bila je majhna kot čevljarna, ne dosti večja, skozi umazano okno je padalo sem noter sonce in v kosih ležalo na policah, na tleh, prav majčken košček pa je migljal na čelu starega prodajalca, ta je imel sive, kratko pristrižene brke. Roke je imel položene na pult, oči pa široko odprte, bil je negiben. Prostor me je v toliki meri vsrkal vase, da sem padal iz vreče v moko v steklenico žganja, drsel sem pod stropom, nočna vešča, in se razblinil v vonjavah. Pravzaprav je tu plaval samo en vonj, a kateri? Če to uganem . . .Prodajalčeve oči pa so me gledale. Ne, to ni bila rjuha polita s terpentinom, to sem že lahko rekel, čokolada tudi ne, ne, ne, ne. Odločil sem se, da ne bom ugibal, ampak da bom počakal, da se mi vonj sam razkrije. Iz žepa sem potegnil denar, ves denar, ki mi ga je dalo podjetje za na pot, mogoče miljon, mogoče dva, nisem gledal. Prodajalčeve oči so plosko padle na denar, bile sta to dve kroglici iz mehke želatine. „Imate živalsko carstvo?" sem vprašal. „Živalsko carstvo," je rekel prodajalec in odsekano premaknil glavo v položaj, ki je bil vodoraven z njegovim levim ramenom. Najine oči so se gledale. Verjetno premišljuje ali naj mi postavi vmesno, a povsem nepotrebno vprašanje, če mislim na čokoladke s slikicami iz živalskega carstva, sem pomislil. Čakal sem, imel sem dosti časa, imel sem ves čas. „Ja," je rekel, usta so ostala odprta, besede, ki jih je še hotel izgovoriti je nadomestil s tem, da je s prsti naglo udaril po pultu, kot bi pričakoval, da bo zazvončkljal. Ta vonj, to pa je bilo nekaj najbolj preprostega, bil je cimet. „Dajte mi vse čokoladke," sem rekel. Naenkrat se mi je zazdelo, da stoji pred mano kaznjenec, ki je samega sebe ogradil s pultom in si pedantno vzel vsako možnost gibanja, stisnjen v tem ozkem prehodu med pultom in policami. Čutil sem, da je vse že izrečeno, da je vse že stokrat in miljonkrat izrečeno. In da se svet po vsakem premolku spet znova in še enkrat, čisto na sveže začne. „Dajte mi tiste čokoladke, potrebujem jih," sem rekel. „Seveda, gospo." Ta d, ki je manjkal zato, da bi bil še bolj prisoten. „Želim vse čokoladke," sem ga prehitel. „Vse." Umiril sem ga z roko, tako da sem jo iztegnil predse. Prodajalec je počepnil in začel vleči izpod pulta kartonaste škatle, ne večje od treh skupaj položenih opek, tri škatle. „Tam jih imate še nekaj," sem pokazal s prstom na majhno stekleno vitrino. Tam so ležale čokoladke v temnomodrem ovitku, majhne deščice, pod prstom lahko drobljive ploščice. Šel je tja in mi prinesel tudi te. Nasmejan? Ja, bil je nasmejan, smejal se je, opazoval sem ga. Z neverjetno naglico je kimal z glavo, ena od tisoč možnosti. Odločil sem se, da mu bom razložil vse. Vedel sem, da me bo razumel. „Če hočete čokoladke jih lahko vzamete, jaz potrebujem samo slikice." Pogledal me je s toplimi razumevajočimi očmi, vzel iz žepa nož, razrezal vse tri škatle, jih odprl in stresel ven čokoladke. Potem se je nasmehnil, nekje je pač bilo treba začeti, vzel je eno čokoladko, bila je prav tista, ki jo je vzel, točno določena. Usodna. Z nohtom je pretrgal ovitek, temnomoder ovitek, živali so bile narisane na njem, videl sem tigra, leva. Pod ovitkom se je nahajal prosojen papirček, na tem papirčku je bila slikica, dal mi jo je, pogledal sem, bila je vrana. Enako je storil z vsemi drugimi čokoladkami, ostalih slikic nisem pogledal, ta mi je zadostovala. Spravil sem jo v notranji žep suknjiča, vse druge pa sem spravil v zunanji žep suknjiča. „Koliko pa to stane?" sem vprašal, najrajši bi se ugriznil v jezik, saj bi bilo boljše, če bi mu preprosto položil na mizo bankovec za petdeset tisoč, toliko pa čokoladke gotovo niso bile vredne. A zakaj? Zakaj? Zakaj, sem si rekel potem, zakaj jih pa ne bi plačal prav toliko kolikor bo zahteval, po njegovi razsodbi. Stvar je bila v tem, da sem jaz vedel koliko stanejo. „Osemnajst tisoč." Pokazal je na tri razrezane prazne škatle. „S temi tukaj . . ." pokazal je na majhno stekleno vitrino, kjer čokoladk ni bilo več. „Pa pride vse skupaj dvajset tisoč." „Človek ste," sem rekel. „V tem trenutku zame edini na svetu." Prikimal je. „Vi ste mi dali vse čokoladke, jaz vam bom dal ves denar." Pri teh besedah sem potegnil iz žepa tista dva miljona in jih položil na pult. In vsak zakaj, kako, je bil razložen čisto, preprosto. On mi je dal vse čokoladke. Jaz sem mu dal ves denar. „Na svidenje," sem rekel. „Na svidenje," je rekel z istim vedrim nasmehom. Znašel sem se na ulici. Še nekaj sem moral storiti, odpel sem si pas in ga potegnil iz hlač. To je bila moja iznajdba, z njim sem se igral od svoje zgodnje mladosti. Ta igra je bila taka, da sem se ulegel na hrbet in vrtel pas med prsti, ga zvijal, potresaval z njim, ga gladil, vrtel, vrtel. Pri tem, ves v tem, bila je to omama, sem si domišljal da sem nogometaš, kralj, filmski igralec, boksar, avtomobilski dirkač, milijonar, učenjak, matematik, teniški igralec, princ, grof, plemič. Samo nečesa si nisem mogel predstavljati. Sebe. Predstavljal sem si strastno, predstavljal sem si do onemoglosti, po večkrat ponavljal usodo kakšnega lika, a sebe tam nisem našel. Sebe sem našel tu.

Položil sem pas na tla, prijateljsko, mnogo stvari me je naučil, in odšel.

KARL MARX

Pismo uredništvu ‹Otečestvenije zapisk

Zelo spoštovani gospod urednik!

Pisec članka „Karl Marx pred tribunalom gospoda Šukovskega" je očevidno iznajdljiv mož i bi v moji predstavitvi prvotne akumulacije našel le eno edino mesto, ki bi mu lahko služilo podporo njegovim zaključkom, bi ga navedel. Ob pomanjkanju takšnega mesta se mu je zdelo, d prisiljen poslužiti se obrobne pripombe, neke vrste polemike z nekim ruskim „beletristom", k natisnjena v dodatku k prvi nemški izdaji „Kapitala." Kaj tam očitam temu pisatelju? Da ru vaške občine ni odkril v Rusiji, marveč v knjigi Haxthausena, pruskega vladnega svetnika in d njegovih rokah ruska vaška občina služi le kot argument za to, kako bi morala biti pokvarjena s Evropa obnovljena prek zmage panslavizma. Moja ocena tega pisatelja je lahko pravilna napačna, toda v nobenem primeru ne more nuditi ključa za moj nazor o naporih „ruskih ljudjem dlja svoego otečestva put' razvitija, otličnyj ot togo, kotorym šla i idet Zapadnaja Evropa" etc.

V Pogovoru k drugi nemški izdaji „Kapitala" – ki ga pisec članka pozna prek gosp Šukovskega, ker ga citira – govorim o „velikem ruskem učenjaku in kritiku" s spoštovanjem, k zasluži; ta je v člankih, ki so pomembni, obravnaval vprašanje, če naj začne Rusija, kakor zahtevali liberalni ekonomisti, z razbitjem kmečkih občin in naj potem preide k kapitalistične režimu, ali pa si nasprotno more, ne da bi prestala muke sistema, prisvojiti vse njegove sado medtem ko naprej razvija svoje lastne zgodovinsko dane predpostavke. Zagovarja to poslednje moj spoštovan kritik ima prav toliko razloga, da iz mojega spoštovanja tega „velikega rusk učenjaka in kritika" sklepa, kako delim z njim nazore o tem vprašanju, kakor da moje polemik „beletristi" in panslavisti zaključuje, kako jih zavračam.

Skratka, ker ne bi rad pustil „kaj nedorečenega", bom govoril brez zadržka. Da bi lahko ekonomskem razvoju Rusije sodil s polnim poznavanjem stvari (in voller Sachkenntnis: z strokovnostjo), sem se učil rusko in potem dolga leta proučeval uradne in sicršne tiskovine v zv s tem. Rezultat, do katerega sem prišel, je tale: če bo Rusija nadaljevala pot, ki jo je ubrala 1861, potem bo izgubila najlepše šanse, ki jih je zgodovina kdajkoli nudila kakemu narodu, da b to prestala vse usodne katastrofe kapitalističnega sistema.

II

Poglavje o prvotni akumulaciji želi orisati le pot, po kateri je v zapadni Evropi kapitalisti gospodarska ureditev izšla iz naročja fevdalne gospodarske ureditve. Predstavlja torej zgodovin gibanje, ki je v tem, ko je ločila producente od njihovih produkcijskih sredstev, pretvorila pr mezdne delavce (proletarce v modernem pomenu besede) in posestnike zadnjih v kapitaliste. V zgodovini „je epohalen vsak prevrat, ki služi za vzvod nastajajočemu razredu kapitalistov, predvs pa momenti, po katerih so bile velike množice ljudi odtrgane od svojih tradicionalnih produkcijs in subsistenčnih sredstev ter bile nenadoma vržene na delovni trg. Toda osnova tega celotn razvoja je ekspropriacija kmetov. Doslej je bila radikalno izvedena šele v Angliji . . . Toda vse dež Zahodne Evrope zajema enako gibanje" etc. („Capital", ed. francaise, p. 315). Na zaključ poglavja je zgodovinska tendenca produkcije zvedena na naslednje: da „z nujnostjo naravn procesa poraja svojo lastno negacijo", da je sama ustvarila elemente novega gospodarskega red tem ko je pospešila istočasno produktivne sile družbenega dela in vsestranski razvoj vsak individualnega producenta, da se mora kapitalistična lastnina, ki faktično že temelji na neke vr kolektivni produkciji, pretvoriti le v družbeno lastnino. Na tem mestu ne navajam nikakršn dokaza za to, zaradi tega dobrega razloga ne, ker ta ugotovitev sama ni nič drugega kot sumarič povzetje daljših eksplikacij, ki so bile pred tem podane v poglavjih o kapitalistični produkciji.

Kakšno aplikacijo na Rusijo bi moj kritik lahko napravil iz te zgodovinske skice? Enostav samo tole: če Rusija stremi k temu, da bi postala kapitalistična nacija po zahodnoevropsk vzorcu – in zadnja leta je vložila zelo veliko naporov v tej smeri –, tedaj tega ne bo opravila, ne bi poprej pretvorila velik del svojih kmetov v proletarce, in potem, ko bo enkrat že vključe potegnjena v vrtinec kapitalističnega gospodarstva, bo morala prenašati neizprosne zakone te sistema, enako kakor ostala profana ljudstva. To je vse. Toda mojemu kritiku je to premalo. Mo historično skico o nastajanju kapitalizma v Zahodni Evropi mora na vsak način spremeniti zgodovinskofilozofsko teorijo občega razvojnega procesa, ki da je vsem ljudstvom usodnost predpisan, kakršne naj bi vselej že mogle biti zgodovinske okoliščine, v katerih se nahajajo, da končno (schliesslich: ob zaključku) dospela do tiste ekonomske formacije, ki z največj razmahom produktivnih sil družbenega dela zagotavlja najbolj vsestranski razvoj človeka. To prosim, naj mi oprosti. (To bi bila zame prevelika čast in prevelika osramotitev obenem.) Vzemi primer.

Na večih mestih „Kapitala" kažem na usodo, ki je doletela plebejce starega Rima. Prvotno bili to svobodni kmetje, ki so, vsak na svoj račun, obdelovali svoj kos zemlje. Med potekom rims zgodovine so bili ekspropriirani. Isti razvoj, ki jih je ločil od njihovih produkcijskih in subsistenč sredstev, ni vključeval le tvorbe veleposestništva, ampak tudi velekapitala. Tako so se lepega d znašli na eni strani svobodni ljudje, ki so bili, razen svoje delovne sile, razrešeni vsega in na drugi, izkoriščanje tega dela, posestniki vsega pridobljenega bogastva. Kaj se je zgodilo? Rimski proleta niso bili mezdni delavci, marveč polenarjena sodrga, prezerljiva še bolj kot „poor whites" v juž državah Združenih držav, in ob njihovi plati se ni razvil kapitalistični, temveč na suženjskem d temelječi produkcijski način. Dogodki z izrazito analogijo, ki pa so se odigrali v različn historičnem miljeju, vodijo torej do povsem različnih dosežkov. Če bi študirali vsakega izmed t razvojev zase in ju potem medsebojno primerjali, bi kaj lahko našli ključ za ta pojav, toda nik ne bi prišli do tega z univerzalnim ključem kake obče zgodovinskofilozofske teorije, kat največja prednost je v tem, da je nadzgodovinska.

Pripomba: Pismo je Marx napisal novembra (po vsej verjetnosti, N.K. Mihajlovskega kajti član je izšel oktobra 1877). In sicer v francoščini. Prevod je napisan po nemškem prevodu Marx-Ěnge Werke, Band 19, str. 107-112, Berlin 1962, francoski original mi ni bil dostopen: kakor je razvid iz fotokopije prve strani (MEW 19–109) pisma, je Marx tekst (verjetno spotoma) močno korig oz. variiral. Nedvomno bi primerjava „osnove" in „popravkov" ne bila brez informativne vredno

Marx sam, kakor navaja redakcija Marx-Engelsovih Del (MEW 19–558, prip. 69), pisma odposlal, marveč ga je Engels poslal V. I. Zasuličevi 6. marca 1884 v Genf, nakar je izšel v ruš 1886 v 5. štev. Vestnika narodnoj voli in 1888 v Juridičeskem vestniku. Nemški prevod je iz 33. junija 1887 v časopisu Sozialdemokrat (Zürich). Francoski original je najbrž v Moskovsk Inštitutu za marksizem – leninizem, kajti Berlinski Institut za marksizem–leninizem ima (ME 18–762, prip. 430) fotokopijo.

Oceno in svojo razlago pisma ter ponoven pretres v njem obravnavane problematike poda En 1894. v Pogovoru k „Socialno iz Rusije" (glej MEW 18–663). Ob stoletnici pisma bi kaz Engelsov podvig ponoviti.

To bomo storili v naslednji številki Tribune.

Tine Hri

3BUNIN AGTPROP

ZAGOVOR VOLKOV PRED JAGNJETI

naj jastreb žre spominčice?
ali zahtevate od šakala,
da se levi, od volka? naj
samemu sebi izdere zobe?
kaj vam ni všeč
na politrukih in na papežih,
kaj bebasto kukate iz perila
na lažnivem zaslonu?
kdo pa šiva generalu
krvavi obšiv na njegove hlače? kdo
razkosava pred oderuhom kopuna?
kdo si ponosno obeša pločevinast križ
pred kruleči popek? kdo sprejema
napitnino, srebrnik,
pfenig za molk? dosti
je okradenih, malo tatov; kdo
jim pa aplavdira, kdo
natika odlikovanja, kdo
hlepi po laži?

poglejte v zrcalo: bojazljivi,
v strahu pred stisko resničnosti,
nenaklonjeni učenju, prepuščajoč
premišljanje volkovom,
nosni obroč vaš najdražji okrasek,
nobeno slepilo preneumno, nobena tolažba
prepoceni, vsako izsiljevanje
je za vas še premilo.

naj bodo hvaljeni roparji: vi,
ki kličete po nasilju,
se vržete na trhlo posteljo
poslušnosti. javkajoč še
lažete. hočete biti raztrgani, vi
ne spremenite sveta.
vi jagnjeta, sestre so,
v primeri z vami, vrane:
sleparite drug drugega.

med volkovi pa vlada bratst
držijo se v čredah.
prevedel N. Grafenau